

Els cantadors a l'aula. Adaptació de les Polifonies Tradicionals Catalanes a l'aula de música de secundària.

**Màster universitari en Formació del Professorat d'Educació Secundària
Obligatòria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyaments d'Idiomes**

Esteve Colomer Homar

Curs 2021-2022

Tutor: Dr. Albert Fontelles-Ramonet

Juny 2022, Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya

Agraïments

Aquest treball el vull dedicar a en Sebastià Bardolet, que fou qui em va fer descobrir les polifonies tradicionals catalanes que m'han acompanyant al llarg de la meva formació musical, i que han despertat tan interès en les meves recerques musicològiques. Gràcies a ell he fet aquesta investigació. A més, m'ha fet molta il·lusió que hagi estat un dels experts que n'han fet la validació. Així mateix, també vull agrair la seva participació a les altres expertes l'Anna Solà i la Verónica Pallach.

Agraeixo tota l'ajuda, l'orientació i l'acompanyament que he rebut del meu tutor l'Albert Fontelles, el qual ha fet possible que el treball hagi arribat a bon port.

Finalment, agraeixo de tot cor el suport moral de la meva família, perquè gràcies a el seu acompanyament no he defallit. Molt especialment a la Clara, i a la meva mare Eulàlia.

Resum:

Aquest treball té per objectiu potenciar el cant a l'aula de música de secundària a partir de les polifonies tradicionals catalanes, una pràctica estesa a Catalunya durant el segle XV i XVI, que consistia en el cant d'un repertori polifònic tradicional i litúrgic per part dels homes de pobles del Principat. Així doncs, en aquesta investigació hem aprofundit en els beneficis del cant a l'aula, a través de l'aproximació i l'opinió de diversos pedagogs, com a eina de cohesió, que permet que es posin en pràctica tots els elements de la teoria musical. El cant el treballarem a través de les polifonies tradicionals catalanes, un gènere que interpretaven els cantadors sense tenir una educació musical. A partir de tot això, hem elaborat una unitat didàctica adaptant aquestes característiques a l'aula de secundària, amb la intenció de potenciar el repertori i la tradició catalana. Els alumnes podran experimentar la pràctica del cant, a partir d'una recerca i vivència del repertori. Amb l'ajuda i suport del docent i d'un grup de polifonies professional, faran un concert final en el qual interpretaran aquest repertori i esdevindran divulgadors del gènere. Finalment, amb la finalitat de veure si la nostra proposta és viable, hem utilitzat el mètode científic de la validació a través del judici d'experts de l'àmbit de la docència.

Paraules clau: Polifonies tradicionals catalanes, aprenentatge significatiu, Jaume Aiats, cant a l'aula de secundària, validació a través del judici d'experts

Abstract:

The aim of this project is to empower singing in the high school's music classroom through Catalan traditional polyphonies, a widespread practice in Catalonia over the XVth and XVIth centuries, consisting of a traditional, polyphonic and liturgical singing by the men in the Principate's villages. Therefore, this investigation has allowed us to delve into the benefits of classroom singing through the opinion of several pedagogues, as a cohesive tool, which allow us to put into practice all items of the musical theory. In order to work on the singing, we are going to use the Catalan traditional polyphonies, a genre performed by the *cantadors*, who did not have any kind of musical education. Proceeding from all the aforementioned, we have drafted a teaching unit which adapts these features to the high school's classroom, intending to empower the repertoire and the Catalan tradition. The students will be able to experience the practice of singing thanks to a research and a personal experience of the repertoire. Assisted and supported by the teacher and a professional polyphonies group, they will perform a final concert where they will sing this repertoire and become disseminators of the genre. Finally, to see if our proposal is feasible, we have used the scientific method of validation through some teaching experts' opinion.

Keywords: Catalan traditional polyphonies, meaningful learning, Jaume Aiats, singing in the high school's music classroom, validation through teaching experts' opinion.

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ	5
	Motivació	5
	Objectius	5
	Metodologia.....	6
	Estat de la qüestió	6
	Descripció dels continguts dels apartats.....	8
2.	FONAMENTACIÓ TEÒRICA	9
2.1.	Importància del cant a l'aula.....	9
2.1.1.	Motivació i aprenentatge significatiu.....	9
2.1.2.	El cant a l'aula segons els pedagogs.....	10
2.2.	Polifonies tradicionals catalanes.....	12
2.2.1.	Polifonies tradicionals mediterrànies.....	12
2.2.2.	Polifonies tradicionals a Catalunya	13
2.2.3.	Cantadors del Pallars.....	15
2.2.4.	Característiques musicals de les polifonies tradicionals catalanes	16
2.3.	Jaume Aiats i els materials	18
3.	ELABORACIÓ DE LA UNITAT DIDÀCTICA	20
3.1.	Context i enfocament de la unitat didàctica	20
3.2.	Metodologia de la unitat didàctica	21
3.3.	Objectius de la unitat didàctica.....	22
3.4.	Continguts de la unitat didàctica.....	23
3.5.	Materials, partitures i repertori	23
3.6.	Recursos audiovisuals	31
3.7.	Temporització	32
4.	VALIDACIÓ A TRAVÉS DEL JUDICI D'EXPERTS.....	38
4.1.	Judici d'experts	38
4.2.	Valoració dels experts.....	39
5.	CONCLUSIONS.....	43
6.	BIBLIOGRAFIA	47
7.	ANNEXOS.....	50

1. INTRODUCCIÓ

Motivació

La motivació d'aquest treball d'investigació neix de l'estimació envers les polifonies tradicionals catalanes. Quan vaig estudiar a l'Escola de Música i Conservatori de Vic, vaig formar part del Cor de nois dirigit per en Sebastià Bardolet. Com era un grup de nois adolescents treballàvem un repertori estàtic i de poca complicació perquè ens trobàvem en un moment de canvi de veu. Recordo que també era una eina de cohesió entre companys, i amb el director, ja que en Sebastià era un cantador més dins el grup. Les polifonies tradicionals catalanes és un tema que, com a musicòleg, sempre m'ha cridat molt l'atenció. Durant els meus estudis de Musicologia a l'Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC), sempre que tenia oportunitat aprofitava per fer treballs de recerca sobre aquestes polifonies tradicionals catalanes. Per tot això, aquest treball d'investigació és una excusa per poder unir el meu jo adolescent, que va gaudir molt i es va enamorar cantant polifonies tradicionals catalanes, amb el musicòleg en què m'he convertit. Així, a partir de la meva experiència en la pràctica i la recerca, juntament amb tot el que he après en aquest màster, he creat una proposta per treballar les polifonies tradicionals catalanes a l'aula de música de secundària.

Objectius

El principal objectiu d'aquest Treball Final de Màster és potenciar el cant a l'aula de secundària a partir d'un repertori de polifonies tradicionals catalanes. A partir d'aquest se'n deriven tres objectius secundaris:

- Aprofundir en els beneficis del cant a l'aula i en les característiques de les polifonies tradicionals catalanes.
- Crear una unitat didàctica per treballar la polifonia tradicional catalana a l'aula de música de secundària.
- Validar mitjançant un judici d'experts els continguts de la unitat didàctica.

Metodologia

La metodologia d'aquest treball es basa en una investigació documental: una revisió bibliogràfica de la importància del cant a l'aula i de les polifonies tradicionals catalanes. A partir d'això, la creació i elaboració d'una unitat didàctica, seguint les directrius i els elements a tenir en compte a través del *Currículum educació secundària obligatòria* (Direcció General de Currículum i Personalització, 2019), i com a guia per a la creació metodològica de la unitat hem seguit l'exemple de *Cançons populars i tradicionals a l'escola. Propostes didàctiques i metodològiques* (Departament d'Ensenyament, 2015). Finalment, la utilització de mètodes qualitius: La validació a través d'un judici d'experts és un tipus de mètode de validació cada vegada més utilitzat en la investigació. El seu funcionament és el de contactar amb un seguit de persones expertes en el tema, per tal que donin la seva opinió sobre un objecte, un instrument o un material. Sent així de gran utilitat en alguns aspectes quan la recerca feta no es pot dur a la pràctica i és una bona eina per tenir una valoració qualitativa (Cabero Almenara i Llorente Cejudo, 2013). El procés de tria dels experts no parteix de cap paràmetre establert. Es pot donar el cas que hi hagi certa relació entre ells, però també és interessant que en alguns aspectes aportin punts de vista i d'avaluació diversos, ja que això enriquirà la valoració final (Cabero Almenara i Llorente Cejudo, 2013).

Estat de la qüestió

Com hem comentat, l'objectiu principal del treball és crear una proposta per treballar les polifonies tradicionals catalanes a l'aula de secundària, per veure si és realment un repertori òptim per treballar-lo a l'aula. Fent una ullada a l'estat de la qüestió sobre el nostre objecte d'estudi de dur les polifonies a l'aula, hem pogut comprovar que és inexistent, i és per això que la nostra proposta té la voluntat servir de guia en el cas que algun docent de música volgués treballar les polifonies a l'aula.

Òbviament, sí que hi ha molts treballs que tracten la importància del cant a l'aula, que ens han servit de guia per elaborar la nostra recerca: *Beneficios del canto coral en adolescentes y su integración en el currículo de Música en la Educación Secundaria Obligatoria. Estudio sobre la valoración de esta actividad por el alumnado de un*

centro educativo de Cádiz (Barbosa Bustos, 2014); *El canto coral como estrategia pedagógica para el desarrollo de competencias ciudadanas que contribuyan al mejoramiento del clima de aula en los grados decimo y segundo de dos instituciones educativas distritales de Bogotá* (Calderón Ruíz i Pulido Gordillo, 2016); *La actividad de cantar en la escuela: una práctica en desuso* (Camara Izagirre, 2004); *La participación en coros escolares como desarrollo de la motivación para cantar en la educación primaria y secundaria* (de la Calle Maldonado de Guevara, 2014); *Didáctica de la música* (Pascual Mejía, 2010); *Estrategia Metodológica para el Fomento del Clima Motivacional en la Enseñanza Musical a través de la danza y el canto* (Tambo Díaz, 2018); i *Canto coral en el aula de música / Choral singing in the music room* (Vigón Borda, 2020).

En relació a les polifonies tradicionals catalanes, una de les figures més importants en la recerca d'aquest repertori és Jaume Aiats. Per això el seu nom és constantment citat en aquesta investigació. Ell ha dut la veu cantant en molts treballs d'investigació sobre aquest repertori amb l'objectiu de preservar-lo i sobretot recuperar-lo i dur-lo a la pràctica, ja que es tracta d'un repertori que estava a punt de desaparèixer. Per la fonamentació teòrica ens hem basat, concretament, en els treballs de recerca més importants sobre les polifonies tradicionals catalanes: *Traditional Chants in Catalan Pyrenees. Social Construction of Pyrenean Villages* (Aiats, 2015); *Cantadors del Pallars: cants religiosos de tradició oral al Pirineu. Religious chants of the oral tradition in the Pyrenees* (Aiats et al., 2010); *Polyphonies, Bodies and Rhetoric of senses: latin chants in Corsica and the Pyrenees* (Aiats et al., 2011) i *Sabor d'albergínia* (Bertran, 2014).

Com hem dit, però, aquestes investigacions estan enfocades en la recerca musicològica del repertori per recuperar-lo i deixar constància de la seva existència. Però Jaume Aiats en els darrers anys ha dut més enllà les seves recerques creant el seu grup de cantadors, Tornaveus, que es dediquen a fer concerts divulgatius per preservar i mantenir viu el repertori de polifonies tradicionals catalanes. Tanmateix, recentment, Jaume Aiats també està donant un enfocament més pedagògic a les polifonies tradicionals catalanes, creant dos llibres que han sigut un element clau per a l'elaboració del nostre treball d'investigació. En aquestes dues publicacions recopila els diversos repertoris que ha anat descobrint al llarg de totes les seves

investigacions. En els llibres ofereix un context de cadascuna de les cançons, unes guies de com interpretar-les i unes transcripcions dels cants: *35 cants que he sentit - Polifonies tradicionals catalanes I* (Aiats, 2019) i *37 cants més que he sentit - Polifonies tradicionals catalanes II* (Aiats, 2020). Estan destinats sobretot a grups, corals que es vulguin animar a cantar les polifonies tradicionals catalanes.

Descripció dels continguts dels apartats

Aquest treball s'estructura en tres apartats. El primer apartat és la **Fonamentació teòrica**, en el qual hem fet una revisió i aprofundiment de la importància del cant a l'aula, és a dir, dels beneficis d'aquest i l'opinió de diversos pedagogs. A més, també hem fet un repàs històric de les polifonies tradicionals catalanes, i les seves característiques musicals. Tanmateix, hem aprofundit en la figura d'en Jaume Aiats per tota la feina feta envers aquest gènere. El segon apartat de **l'Elaboració de la Unitat didàctica**, l'hem bastit a partir del que hem recopilat a la fonamentació teòrica, contextualitzant-la, aprofundint en la metodologia, els objectius, els continguts, els materials, el repertori i la temporització. A continuació, en l'apartat de **Judici d'experts** expliquem en detall com funciona aquest mètode qualitatiu, i fem constar la valoració dels experts sobre la nostra unitat didàctica. Finalment, en l'apartat d'**Annexos** podreu trobar la unitat didàctica més estructurada, així com la valoració personal de cadascun dels experts.

2. FONAMENTACIÓ TEÒRICA

2.1. Importància del cant a l'aula

2.1.1. Motivació i aprenentatge significatiu

És sabut que la majoria de joves que desenvolupen una formació a través de la veu i d'un grup vocal, també es formen en valors. Precisament per aquest motiu és una pràctica que cada vegada més s'intenta implementar a les aules. És una pràctica que està molt present en l'etapa de l'educació infantil i primària, però en secundària és gairebé inexistent (Camara Izagirre, 2004). Per això amb aquest treball volem potenciar i recuperar el cant com a instrument a les aules, i intentar motivar l'alumnat a través d'un aprenentatge significatiu, mitjançant el cant. És un instrument que no entenem per què no es potencia, si es tracta d'una eina de la qual pràcticament tots disposem, i, contradictòriament, cada vegada està desapareixent més de les aules. Motivare els adolescents en la pràctica instrumental és una feina complicada, i més si tenim en compte el moment de canvi físic i psicològic pel que passen, afegit al sentiment de vergonya tan característic d'aquesta etapa vital, com de la pròpia interpretació d'aquest instrument (de la Calle Maldonado de Guevara, 2014). És per això, que és molt important aconseguir la motivació per part dels alumnes, i una certa predisposició.

Un dels elements clau per aquesta motivació és l'aprenentatge significatiu, és a dir, que tinguin la sensació que estan aprenent, que aquesta pràctica l'estan fent per un motiu. És molt important que els alumnes extreguin un objectiu final de la pràctica. El cant grupal és un gran exemple de motivació ja que els fa sentir únics pel fet que la seva veu és tan útil i importat com la dels altres, i és essencial per a què la música funcioni (Tambo Díaz, 2018). Per això ho volem enfocar amb l'objectiu que els alumnes acabin la formació realitzant un concert, que serà el producte final del projecte. Això també els motiva, ja que el fet de pujar dalt d'un escenari, i veure que tota aquesta feina és per un objectiu, que són part d'un objecte artístic, que ho faran davant d'un públic que els anirà a escoltar i valorar, i aplaudiran la seva feina, els ajudarà a aconseguir aquesta motivació, que certament pot ser complicada. Per això

és tant important enfocar-ho tot cap a un aprenentatge significatiu (Tambo Díaz, 2018).

2.1.2. El cant a l'aula segons els pedagogs

A continuació volem reforçar la fonamentació metodològica, destacant les diverses visions dels autors i pedagogs, que defensen la importància del cant a l'aula, per a fomentar el desenvolupament, creixement i aprenentatge dels alumnes.

El pedagog Jacques Dalcroze (1865-1950) defensa que l'educació basada en el cant és molt important perquè fa créixer i desenvolupar la comunicació no verbal i l'expressió corporal. Segons ell, la pràctica del cant en grup fomenta la concentració i l'expressivitat dels alumnes, permetent-los de cantar amb projecció i en l'escolta conjunta (Vigón Borda, 2020).

Edgard Willems (1890-1978) també afirma que l'educació a través de la veu és un instrument fonamental per a la música i l'aprenentatge, ja que significa un desenvolupament sensorial, afectiu i mental, pel fet que la progressió col·lectiva amb el cant, provoca un reforç i valor personal (Vigón Borda, 2020).

La figura de Zoltán Kodaly (1882-1967) és la que més s'assimila amb el que estem treballant en aquesta recerca i amb el tipus de repertori. Ell afirma que el cant és la base de tota activitat musical, ja que a través de la seva pràctica, es pot desenvolupar tota l'educació musical. Per això, bona part dels seus treballs es basen en el cant com a eina d'ensenyament. Destaca la importància del cant perquè suposa una eina motivadora, ja que aconseguir una bona música col·lectiva els suposava tenir disciplina i implicació. A més, el cant, és la millor manera per assolir i aprendre totes les aptituds musical. Kodaly assegura que la cançó popular la podem considerar com una llengua materna dels alumnes, sent així una bona eina per iniciar-los amb el cant. En tractar-se de cançons populars, les melodies de les quals són estàtiques, bastant lineals, amb un ritme fàcil i pocs salts, és molt fàcil que l'alumnat les recordi i les memoritzi molt més fàcilment. Quan les tenen apreses es poden treballar les harmonitzacions i les segones veus, ja que són veus semblants, i la facilitat d'aquestes ajuda en l'aprenentatge de les altres. Són eines que motiven i faciliten els processos i mecanismes d'aprenentatge (Pascual Mejía, 2010).

Carl Orff (1895-1982) destaca la importància del cant a l'aula com a eina per a treballar la teorització de la música a través de la pràctica, és a dir, la relació amb la música, el moviment i el llenguatge. A través del cant es posen en pràctica tots els elements de la teoria musical: la melodia, el timbre, el to, l'harmonització, la paraula, el gest, la cançó i, sobretot, el ritme. Es tracta d'un ritme molt natural ja que s'assimila molt al de la parla, i afavoreix l'aprenentatge de l'alumnat. Per això, Orff recolza tant el treball del ritme a través del cant (Vigón Borda, 2020).

Amb el reforç del pensament d'aquests autors, volem promoure el cant a l'aula de secundària com una eina que ens ajudarà en el procés d'ensenyament, aprenentatge, comprensió i interiorització. A més, ens aporta una eina per afavorir la valoració de la música per part dels alumnes, i veïen la utilitat del que aprendran, pel que suposa cantar en grup. Hem de tenir clar que el cant a l'aula és una pràctica que es potencia cada vegada més, si més no, perquè es tracta d'una expressió artística que és inherent a l'ésser humà, ja que es desenvolupen habilitats tan musicals, com socials i personals. A més del fet que es tracta d'un instrument que forma part de la vida quotidiana, sent així una eina que està a l'abast de pràcticament tot l'alumnat (Barbosa Bustos, 2014). Molts estudis han demostrat que el treball del cant a l'aula, en formació grupal, fomenta estratègies pedagògiques innovadores, i no només a nivell musical sinó, que crea vincles i afavoreix la convivència, ajudant a millorar la relació entre els alumnes i amb el docent (Calderón Ruíz i Pulido Gordillo, 2016).

2.2. Polifonies tradicionals catalanes

2.2.1. Polifonies tradicionals mediterrànies

Abans d'endinsar-nos dins del repertori de les polifonies tradicionals catalanes, sobre el seu origen i les seves característiques musicals, hem de fer un esment sobre la música mediterrània, i les seves polifonies, com per exemples les de la zona de Còrsega, que com ara observarem comparteixen molts elements estètics, interpretatius i executius amb les polifonies catalanes.

La música és un element essencial que uneix a tota la Mediterrània, ja sigui de forma individual com col·lectiva. A la Mediterrània tenim constància de la gran riquesa musical que la defineix, i la majoria d'aquesta música es basa en una tradició oral, tant col·lectiva com individual. La polifonia és un dels estils que predomina a la Mediterrània, i les característiques musicals d'aquesta estan presents al llarg de tot el territori. Aquesta polifonia la trobem en les zones del nord, entenent la polifonia com una juxtaposició de dues o més línies melòdiques que interaccionen simultàniament. En canvi, en la zona sud predomina musicalment l'homofonia, és a dir, tots els cantants fan la mateixa veu i melodia alhora. El més curiós és que en les zones geogràfiques que es troben en la part central, hi hagut una hibridació i convergència, i és per això que hi trobem una unió de sons; és un repertori que mescla les característiques del nord amb les del sud, sobretot en les zones més muntanyoses, com és el cas de les polifonies tradicionals catalanes. El mar Mediterrani ha esdevingut un mitjà, que ha fet de centre d'unió entre totes les pràctiques musicals, que ha permès una relació entre elles en països i zones completament diferents (Bertran, 2014).

A continuació farem una breu descripció de la polifonia corsa per veure després els elements que comparteix amb la polifonia catalana. La polifonia corsa parteix d'un esquema senzill, de tres veus, dividida entre la primera veu, la segona veu, i el baix. Aquestes veus acostumen a ser cantades per un sol home, o poden estar doblades, sobretot la veu del baix. L'ordre de l'inici del cant parteix sempre de la primera veu que l'inicia, donant el to i fent la melodia principal, el baix, que la segueix i l'acompanya, i la segona veu que fa la funció d'enriquir el cant (Aiats et al., 2011).

Les melodies principals de les polifonies corses sempre són molt estàtiques, realment no tenen gaire salts, ni embelliments, ni gaire complicacions, sinó que recau en les veus del baix i de la segona veu omplir amb harmonia i ornamentacions les cançons. Acostumen a ser embelliments enfocats a ornaments, melismes, i trèmolos, però sense tapar la senzillesa que es busca amb aquest tipus de polifonies. Les harmonitzacions que més destaquen en aquestes són les quintes paral·leles, que xoquen amb la tradició clàssica que coneixem, però li donen aquesta sensació de música medieval, que sempre sorprèn, amb les resolucions d'acords majors. La temàtica d'aquests cants era sobretot religiosa, i de textos en llatí, però a l'hora també sobre poemes tradicionals de l'època. Aquests tipus de cants estaven molt presents en diversos esdeveniments festius, socials i religiosos, tant podien cantar-se en places de pobles i bars, com en esdeveniments litúrgics i misses. La transmissió d'aquests era principalment de forma oral, per mitjà de l'escolta, l'observació, i sobretot la imitació (Bertran, 2014).

2.2.2. Polifonies tradicionals a Catalunya

La importància que tenen les polifonies a Còrsega és de molta rellevància i forma part de la gran riquesa musical i tradicional d'aquell país. Com hem comentat anteriorment, la Mediterrània va ser una zona de molt moviment i comerç, i és per això que moltes de les tradicions, sobretot musicals, hi són presents i tenen molta similitud en diversos llocs d'aquesta zona geogràfica. El pensament general és que no tenim aquests tipus de cants en el nostre país, sobretot en relació amb aquesta tradició polifònica. Tanmateix, gràcies a certes recerques musicològiques, s'han trobat diverses fonts i informacions que demostren que aquí Catalunya, teníem una gran riquesa i tradició polifònica, però per una sèries d'esdeveniments s'ha anat perdent (Aiats et al., 2010).

Un dels motius pels quals no tenim gaire constància d'aquest cant és pel fet que eren cants litúrgics que es cantaven en llatí. D'acord amb les normes que seguien els cants a partir de les diverses modificacions i concilis de l'Església, es van crear uns cants solemnes per ser interpretats durant la litúrgia. És per això que molta part del repertori, com a Còrsega, era un repertori litúrgic que es cantava en llatí. El

problema és que amb els canvis del Concili Vaticà II, que van suposar la implementació les llengües vehiculars a les celebracions, va desaparèixer el llatí com a llengua litúrgica, fent així que afectés als cants. És per això que a moltes zones catalanes també van desaparèixer aquests cants. Tanmateix, les polifonies tradicionals d'aquí Catalunya no només eren cants en llatí, sinó que també teníem cants en llengua catalana, que es reservaven sobretot per a les celebracions més festives del poble com les festes majors (Aiats, 2015).

Un dels motius pels quals tampoc en tenim constància és que, com va passar en molt llocs, durant el s. XX va aparèixer la figura dels recopiladors de cançons, els quals voltaven per tot el territori català recopilant diverses cançons tradicionals per deixar-ne constància en un cançoner català. La dificultat fou que en aquest cançoner es volia recopilar un conjunt de cançons tradicionals catalanes, i tots els elements litúrgics, sobretot en llatí, no eren precisament el tipus de repertori que hom pretenia que en formessin part. Però com hem comentat, també n'hi havia algunes en llengua catalana. La qüestió és que en el repertori d'aquest cançoner hi havia de predominar la senzillesa de les melodies, cançons amb una melodia simple i senzilla, sense gaire complicacions, i amb una sola veu. Això va fer que no hi fessin constar les polifonies, perquè malgrat ser melodies i acompanyaments simples i estàtiques, el fet de tenir més d'una veu les van considerar música tècnica i música culta, perquè a simple vista semblava complexa (Aiats, 2015).

Per altra banda, en aquesta mateix època, també va ser un moment en què els musicòlegs històrics de Catalunya també feien la seva recopilació pròpia, i recollien un repertori culte propi del Principat, per deixar constància de tot el ric patrimoni musical que teníem en aquell moment. El que va passar va ser un fet semblant, pel fet de tractar-se de polifonies religioses i tradicionals, els cridava l'atenció en certa manera, sobretot per la curiosa construcció sonora, polifònica i harmònica que té. Però com es tracta d'un tipus de cant i tradició que es transmetia de forma oral, no els hi va acabar interessant, ja que recopilaven només cants que tinguessin i es transmetessin amb partitura. És per això, que com que cap de les dues vessants recopilatòries, sumant-hi el fet de treure el llatí de la litúrgia, que era una tradició molt típica dels pobles, i amb les noves revolucions i els moviments a les gran ciutats,

les tradicions es van anar perdent, entre elles les polifonies tradicionals catalanes. Ara bé, en les zones més muntanyoses, sobretot en els pirineus, hem tingut la sort que en tractar-se de pobles més aviat tancats en relació a tots aquests canvis, van mantenir la tradició fins a dia d'avui. Això ha fet que es puguin recuperar aquests cants gràcies a aquesta tradició que encara està present en la pràctica, i sobretot en la memòria dels més grans (Aiats, 2015).

2.2.3. Cantadors del Pallars

Les polifonies tradicionals són una pràctica que estava estesa per tot Catalunya des dels segles XV i XVI, tot i que per les diverses modificacions tant litúrgiques com històriques part del repertori va anar desapareixent. Gràcies a les recerques i estudis fets actualment s'han pogut recuperar moltes de les cançons i repertoris que formaven part de diverses zones. Ara, però, per explicar més en què consistia aquest tipus de repertori ens centrarem sobretot en el Pallars i en els cantadors d'aquella regió, perquè és d'on s'ha pogut extreure més informació sobre les polifonies tradicionals catalanes.

Les polifonies tradicionals catalanes, eren molt típiques com a repertori litúrgic, i més concretament en l'època que es coneixia com els *Festanals*, les grans celebracions litúrgiques de Setmana Santa, Nadal, Festes Majors... Eren cants de gran rellevància per al poble perquè suposaven un trencament de la quotidianitat. Aquests cants, s'interpretaven durant les pràctiques litúrgiques de les Completes, les Vespres i les Misses Majors. La direcció anava a càrrec del mossèn, mentre que els cants anaven a càrrec de les figures dels cantadors (Aiats, 2015).

Els cantadors eren només homes que interpretaven des del cor de l'església els cants litúrgics. Acostumaven a ser els caps de casa i d'edat avançada. Això era perquè en aquesta època, i sobretot en el Pallars, els pobles estaven organitzats per cases. La pràctica del cantar suposava una gran rellevància i estatus dins el poble, a part de ser un element de trencament de la quotidianitat, suposava una rellevància social, formar part dels cantadors. S'acostumaven a posar a la zona del cor de l'església, perquè era des d'allà on s'aconseguia l'acústica desitjada, i pel que fa a la distribució

en l'espai s'acostumaven a posar en cercle, o semicercle, per aconseguir una proximitat de les veus i facilitar la direcció conjunta. La formació podia anar des de cinc fins a trenta cantadors (Aiats et al., 2010).

El repertori era majoritàriament religiós, per això bona part estava en llatí perquè representava la paraula divina. Tanmateix el repertori més tradicional, sobretot el destinat a les festes, que era de temàtica profana, estava en català, i hi participava part del poble. Malgrat ser un repertori de transmissió oral, els cantadors comptaven amb un faristol al cor, que només contenia la lletra de les cançons ja que les tonades, és a dir, les melodies i les harmonies, sí que es transmetien de forma oral, i aquest és un dels motius pels quals es posicionaven en cercle o semicercle. Els cants s'aprenien d'oïda i no s'assajaven. Per poder formar part de la formació calia tenir un cert estatus i ser triat pels propis cantadors. L'única manera d'aprendre les cançons del repertori era a través de la participació en les celebracions, i d'aquesta manera i a mesura d'anar-les cantant, escoltant i imitant, era com les integraven (Aiats et al., 2010).

A la formació no hi havia la figura de director, ni la d'un líder, sinó que, com ja hem dit anteriorment, la direcció era conjunta, és a dir, a partir de l'escolta i la mirada es seguia un ritme i un to conjunt. Tot i així, sí que hi havia una figura destacable que era la de l'entonador, el paper del qual consistia en iniciar el cant, en fer la primera frase, cosa que permetia als altres cantadors establir el ritme i el to de cada cançó. Això sí, la figura de l'entonador no era fixa, sinó que cada polifonia la iniciava un cantador diferent (Aiats et al., 2010).

2.2.4. Característiques musicals de les polifonies tradicionals catalanes

Les polifonies tradicionals catalanes destaquen, sobretot, per la seva potència sonora. És un cant individualitzat on cada veu amb la seva ornamentació i timbre, crea un gran efecte harmònic i dens, que es dirigeix a través de l'escolta. El timbre és individualitzat, ja que cada cantador i cada veu s'adequa a la posició que li és més còmode; per això es considera un cant bastant integrador, inclusiu, i amb certa llibertat per als intèrprets. L'essencial de les polifonies és que la melodia principal

sempre s'ha de cantar, per a què l'objectiu i el ritual siguin els correctes. A banda de la veu principal, també hi ha les altres veus, que són les veus altes i les veus baixes, conegudes com els *alts* i els *baixos*. Aquestes dues a la pràctica eren més un embelliment i ornamentació del cant principal; la seva funció era la de presumir i ornamentar, reforçant així la melodia principal. Per això la majoria de cantadors es limitaven a interpretar la melodia principal, i els més "atrevids" feien les agudes i les baixes, permetent-los una certa improvisació i molta més llibertat musical. El més curiós és que en els estudis fets s'assegura que en la majoria dels casos els cantadors no són conscients que estan fent una polifonia, ans al contrari, creuen que estan fent la mateixa melodia més embellida. Tanmateix, si les mirem de forma acadèmica i musical, podem veure que no es així, ja que sempre hi ha un patró d'interval entre aquestes veus (Aiats et al., 2011).

Pel que fa al ritme de les polifonies tradicionals catalanes és irregular, és a dir, té una mètrica sil·làbica amb respiracions i les pauses sempre estan molt marcades entre cada frase. Més concretament, es tracta d'un ritme salmodiat, el qual és semblant al de la parla. És per això que la distribució dels cantadors en l'espai era tan important. El fet d'estar propers facilitava la conducció de les veus, així com la guia i direcció entre tots a través de la mirada (Aiats et al., 2010).

El desenvolupament harmònic venia donat amb les dues veus que acompanyaven la veu principal. L'alt acostumava a ser una línia melòdica que seguia el mateix dibuix que la veu principal, però amb el paral·lelisme que eren terceres superiors, excepte en algun moment clau que es dirigien per omplir les cadències. El més típic era fer-ho amb terceres superiors, però no tenia perquè ser així ja que la veu aguda es podia moure entre rangs de tercera i de sisena. El baix, en canvi, encara tenia més llibertat ja que acostumava a fer terceres inferiors, terceres i quintes paral·leles, resoldre només a les cadències, fer un bordó o fer tota l'estona la fonamental. El baix tenia un rang molt més ampli, ja que fins i tot podia arribar a fer una vuitena o una novena. Hem d'entendre, però, que les polifonies és un tipus de repertori en què es doblaven molt les veus, i els intervals també afectaven en la posició, ja que un que feia un alt, i doblava amb un que ho feia a una octava més baixa significaven uns intervals

diversos. La proximitat de veus provocava una densitat harmònica i sonora molt rica, fent possible l'aparició d'harmònics (Aiats et al., 2010).

El que també destaca de les polifonies tradicionals catalanes, és que els cantadors sempre es troben en un registre molt còmode, i alhora controlat. Es posicionen a la veu que millor s'adapta a ells, i sempre tot de forma molt plana i estàtica. Un dels elements clau és que no és un gènere en que el to està determinat, sinó que s'agafa el to iniciat per l'entonador, i per la connexió i l'oïda grupal cada cantador s'adapta fàcilment a ell, aportant encara més aquest grau de llibertat (Aiats et al., 2010).

Finalment, també hem de destacar que les polifonies sempre funcionen a través d'una estructura fixa. Primer de tot hi ha la figura de l'entonador que fa el primer vers de forma solista, donant així el to. Després entren tots els cantadors, i fan la melodia principal a uníson per remarcar bé quina és aquesta ja que, com hem dit, és la més important. A partir del tercer vers ja hi ha el desdoblament de les diverses veus, on cadascú decideix què fa, si es manté a la principal, o fa una veu superior, o un baix, seguint les línies i els intervals comentats anteriorment (Aiats et al., 2010).

2.3. Jaume Aiats i els materials

Com hem comentat anteriorment part d'aquesta motivació, recerca i treball és gràcies a tota la feina que ha fet en recerca en Jaume Aiats. Ell és doctor en Art i Musicologia per la Universitat Autònoma de Barcelona, llicenciat en filologia catalana per la Universitat de Barcelona i professor de violí pel Conservatori de música de Barcelona. Destaca sobretot com a musicòleg i etnomusicòleg, i per ser membre del Grup de recerca folklòrica d'Osona. És per això que la seva tesi doctoral es basa en l'expressió sonora de les multituds en el món urbà europeu (Generalitat de Catalunya, 2020). És tan rellevant per la nostra recerca perquè la majoria dels seus estudis els ha fet sobre la música oral catalana i mediterrània, per això és l'autor que més sobresurt en el nostre marc teòric de les polifonies tradicionals catalanes. També ha estat professor d'etnomusicologia a la UAB entre 1998 i el 2012; cap del departament de musicologia a l'ESMUC entre 2000 i 2005; i del 2012 al 2020 ha estat director del Museu de la música de Barcelona (Generalitat de Catalunya, 2020).

Part de la seva recerca s'ha basat en els cants orals, tant catalans com de la Mediterrània, fent aquestes investigacions amb l'objectiu de mostrar i recuperar aquesta riquesa musical que forma part de la nostra cultura. Però no és l'únic mètode empleat per part d'en Jaume Aiats, sinó que aquesta recerca també l'ha dut a la interpretació i a la pràctica. Per això, ha format un grup amb altres músics i etnomusicòlogues, que potencien i preserven la interpretació d'aquestes polifonies catalanes, així com les de la Mediterrània nord-occidental. Aquest grup s'anomena Tornaveus. Tots els participants són coneixedors de les possibilitats, característiques i importància de les cançons tradicionals d'aquest territori, sobretot les de parla catalana. Els membres d'aquesta formació són en Jaume Aiats, l'Iris Gayete, l'Ester G. Llop, l'Heura Gaya, i l'Anaís Falcó. Totes elles han participat també en treballs de camp sobre les polifonies. Porten anys en aquesta agrupació, i fent concerts (Tornaveus, 2014).

A part de la feina interpretativa, Jaume Aiats darrerament s'ha interessat per fer una divulgació més pedagògica sobre les polifonies tradicionals catalanes, per això ha escrit dos llibres que recopilen diverses polifonies que ha anat descobrint durant tots aquests anys: *35 cants que he sentit – Polifonies tradicionals catalanes I* (Aiats, 2019) i *37 cants més que he sentit – Polifonies tradicionals catalanes II* (Aiats, 2020). La intenció d'aquestes obres és preservar el repertori de les polifonies tradicionals catalanes, oferint un context, i aproximació en partitura d'aquestes, per tal que formacions, escoles i grups s'animin a interpretar-les. La recerca i feina que hi ha darrere és notable ja que sempre abans de cada cançó l'acompanya una breu contextualització del cants, del perquè es cantava, el que explicava i sobretot el que significava. I després l'arranjament de la peça fet per ell. Aiats assegura que aquestes notacions només són una guia, ja que la idea és que entenguem molt bé el dibuix que fa la melodia, i com és la distribució de les veus, però la transmissió dels cants hauria de ser oral. Per això també fa certes indicacions de to, ritme i tempo, per a què a l'inici sigui més fàcil. El més important, però, és saber adaptar-se a la formació i al to que més convingui (Aiats, 2019).

En el nostre cas, doncs, aquest llibre ens dóna la possibilitat de tenir ja un material que ens ajudarà a l'hora de seleccionar el repertori, en tenir les notacions dels cants, el context i totes les característiques necessàries. Una gran eina que facilitarà molt el treball de les polifonies a l'aula, sobretot per tot el material ja adaptat que ens ofereix.

3. ELABORACIÓ DE LA UNITAT DIDÀCTICA

3.1. Context i enfocament de la unitat didàctica

Abans d'endinsar-nos en la proposta de la unitat didàctica hem de deixar clar el seu enfocament. Com hem comentat abans, una de les característiques de les polifonies tradicionals és la comoditat de les veus, ja que són melodies bastant estàtiques, i que estan molt properes en les altures i tessitures. Per això es feien només en veus d'homes perquè part de la densitat i l'estètica partia d'això. Com hem observat, una de les veus més curioses i importants, és la del baix, perquè és la que té més carrega harmònica. Per tant, si volem tenir uns bons baixos, és essencial que el nois de la classe ja hagin passat pel canvi de veu. Així doncs, per l'esperit crític i vivencial que li volem donar, la unitat didàctica està adreçada al segon cicle de secundària, més concretament a 3r d'ESO. La duració d'aquesta unitat serà bastant extensa per tot el que volem treballar, així que serà de tot un trimestre, el segon trimestre de curs.

L'altre element clau i més rellevant és l'aprenentatge significatiu. Per això volem que, a més de tota la feina a l'aula, hi hagi una aproximació vivencial de les polifonies i un concert en directe; l'explicació del context i contingut des de l'experiència dels músics i persones que han viscut el repertori; una pràctica conjunta; una feina musicològica i divulgativa per part dels alumnes; i per acabar, un concert final posant en pràctica tot el que han après interpretant el repertori. És per això que necessitem un motiu i uns objectius per assegurar-nos la motivació de l'alumnat. És un element imprescindible per tal que els alumnes s'animin i s'esforcin per cantar, necessitem captivar-los des d'un inici per a què siguin participants i estiguin totalment implicats en la pràctica. D'aquesta manera ho enfocarem tot des de la experiència i

la pròpia vivència dels nois i noies. El fet que estigui pensat per treballar-ho a 3r d'ESO, és perquè requereix una certa maduresa per comprendre i respectar el gènere, i alhora fer-los entendre la importància de la conservació i pràctica d'aquest cant, d'allò que significa i perquè és tan important.

3.2. Metodologia de la unitat didàctica

El model didàctic que seguirem per formular aquesta unitat serà interactiu. Tot això està formulat a partir de les característiques i funcions extretes de la fonamentació teòrica. La metodologia seguirà aquests components d'intervencions, que tindran les característiques següents:

- La selecció i seqüenciació dels continguts ha de respondre a la lògica interna de l'àrea. S'haurà d'escollir i ordenar bé els continguts concrets, conèixer els continguts previs de l'alumnat, la previsible motivació inicial i sobretot deixar clara la funcionalitat d'allò que aprendran.
- Els alumnes seran l'objecte actiu de l'aprenentatge i el docent serà qui crearà les condicions i el suport que ho farà possible.
- L'avaluació es centrarà en la regulació i autoregulació dels aprenentatges, l'observació i els resultats finals.
- La gestió de l'aula ha d'afavorir la interacció, això ho fomentarà la interpretació grupal entre l'alumnat i el docent, i sobretot entre els alumnes.
- Les estratègies didàctiques han d'afavorir l'activitat i sobretot han de ser significatives.

Si volem que aquesta metodologia funcioni, és important que des de l'inici els estudiants tinguin una motivació, que sàpiguen el que es vol aconseguir i fer. En la fase d'aprenentatge i desenvolupament, en ser una part pràctica i d'interpretació, s'han de presentar, manipular i adaptar els continguts que han d'aprendre. Per això, també és molt important la tria del repertori, el context i la motivació per aconseguir que l'alumnat se senti més familiaritzat amb els suports utilitzats. Per tant, caldrà presentar una diversitat de materials: imatges, so, text, audiovisual, interpretacions en directe, noves tecnologies... Per avaluar tots aquests continguts ho farem per

mitjà de l'observació, la interpretació individual i grupal, les activitats, i el resultat final.

3.3. Objectius de la unitat didàctica

A continuació exposarem els objectius que hauran d'assolir els alumnes amb aquesta unitat didàctica:

- Conèixer i entendre l'origen de les polifonies tradicionals catalanes, les seves característiques, la seva evolució i el seu significat.
- Analitzar i comprendre el gènere posant èmfasi en les característiques musicals, l'estructura, la composició, la formació i la interpretació.
- Fer recerca, anàlisi i exposició d'una polifonia tradicional.
- Treballar la veu cantada mitjançant la tècnica de l'*accapella*, sense cap altre instrument o acompanyament, per mitjà de la transmissió oral.
- Treballar les melodies a partir de la repetició i la memorització.
- Interpretar polifonies tradicionals catalanes, seguint l'estètica del gènere.
- Enregistrar i editar les diverses veus a través de programes d'edició musical, per la pràctica individual i grupal.
- Improvisar i decidir la pròpia veu adequant-se a les característiques del gènere.
- Executar el rol de l'entonador.
- Ser conscient de l'aportació de cadascun dels membres del grup a l'hora d'interpretar, treballant així una direcció cooperativa.
- Participar activament del concert final.
- Reflexionar sobre el context, el gènere i llurs característiques.
- Proposar millores i adaptacions actuals per al gènere, i reflexionar sobre la manera d'adequar aquestes característiques a d'altres estils musicals.

3.4. Continguts de la unitat didàctica

Com que aquesta proposta té tant elements històrics com pràctics, els continguts que treballarem són els següents:

- Coneixement dels orígens de les polifonies tradicionals mediterrànies i catalanes: precursors i context.
- Identificació dels elements i anàlisi de les polifonies tradicionals.
- Reconeixement i reflexió de les característiques d'aquest cant.
- Adquisició d'un vocabulari específic.
- Ús de la veu i el cant com a eina comunicativa, expressiva, i de treball grupal.
- Realització d'un treball d'anàlisi i recerca.
- Exposició del treball.
- Interpretació individual i grupal del repertori.
- Participació en un concert final.
- Reflexió sobre el repertori, el context i la utilització actual.
- Respecte als companys i a la seva interpretació.
- Valoració i reflexió amb riquesa estilística.
- Conscienciació de la importància del repertori, la cultura i la tradició.

3.5. Materials, partitures i repertori

Com hem comentat, les polifonies són un gènere que es transmetia de forma oral. És per això, que ha passat desapercebut pels recopiladors, pel fet de trobar-se en aquest punt entremig entre la música popular i la música culta. Tanmateix, en l'actualitat tenim constància d'un seguit de materials gràcies a la feina i els llibres d'en Jaume Aiats que ha recopilat el repertori, amb la transcripció en partitura que ens servirà a nosaltres com a guia. Així doncs, aquest repertori l'hem pres del seu llibre *35 cants que he sentit – Polifonies tradicionals catalanes I* (Aiats, 2019). Ens serveix per poder recopilar el que serà el repertori de la unitat. A més, el llibre ens proporciona ajuda per agafar una bona tonalitat de la peça, el tempo, i el ritme de la cançó. També és rellevant el fet que conté una breu contextualització del cant que ens facilita posar en situació l'alumnat.

A continuació us deixem un exemple d'una cançó:

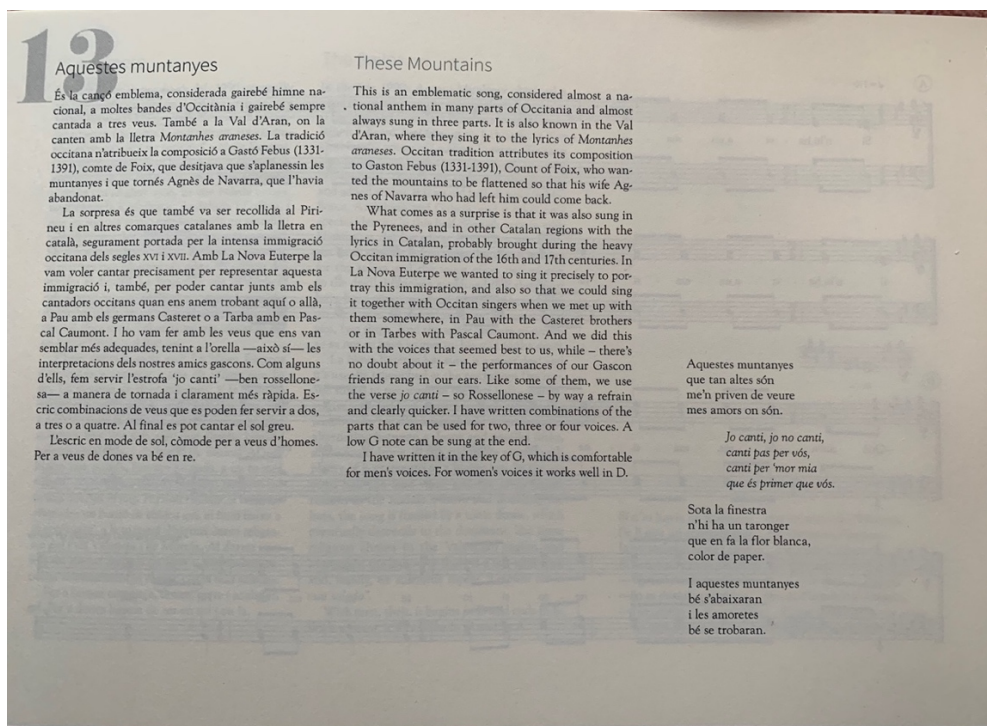

Figura 1: Context i lletra d'Aquestes muntanyes. Extret de "35 cants que he sentit – Polifonies tradicionals catalanes I" de J. Aiats. (Aiats, 2019, p. 31).

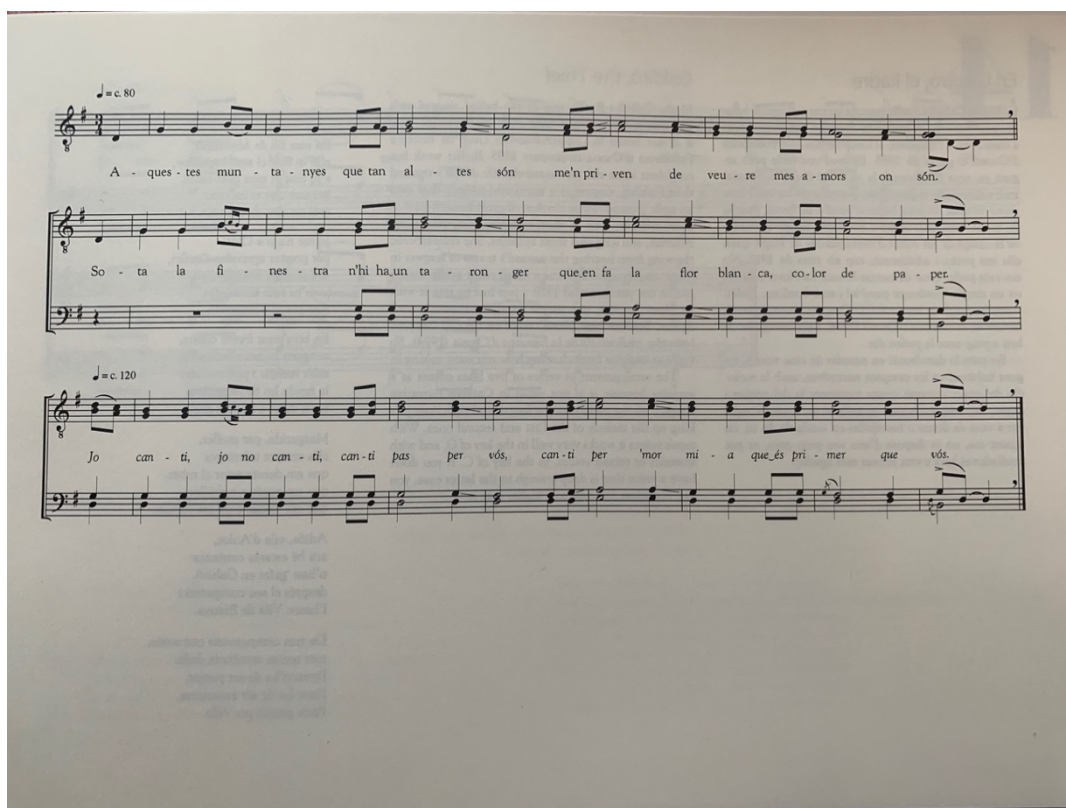

Figura 2: Transcripció d'Aquestes muntanyes. Extret de "35 cants que he sentit – Polifonies tradicionals catalanes I" de J. Aiats. (Aiats, 2019, p. 32).

La tria del repertori ve condicionat en relació a la importància del gènere, però també han de ser cançons que puguin atraure els alumnes i que els puguin cridar l'atenció a l'hora d'interpretar-les. Algunes han de ser cançons de caràcter religiós, perquè són el motiu pel qual va aparèixer aquest tipus de repertori, però també en volem posar d'àmbit profà per a què vegin quins temes es tractaven durant aquella època que, com recordem, moltes de les cançons servien per explicar les situacions, històries, anècdotes i fets que passaven en aquell moment. El repertori que posarem a continuació, l'hem agafat de les transcripcions fetes per Jaume Aiats, del seu llibre *35 cants que he sentit - Polifonies tradicionals catalanes I* (Aiats, 2019). Seleccionarem aquells cants de fàcil interpretació, perquè malgrat les polifonies són un gènere senzill, hi ha algunes cançons que requereixen certa experiència.

Els esclops d'en Pau

The image shows a musical score for a polyphonic song. At the top, it is titled 'POLIFONIES TRADICIONALS' and 'ELS ESCLOPS D'EN PAU' with 'CATALUNYA' on the right. The score consists of two staves: 'Voice' and 'Vo.'. The 'Voice' staff starts with a treble clef and a 2/4 time signature. The 'Vo.' staff starts with a treble clef and a 2/4 time signature, with an '8' above the first measure. The music is a simple melody with chords. Below the staves, the lyrics are written in a simple font.

Els esclops d'en Pau fangaven,
sant Joan triava gram, triava gram,
sant Pere li va al darrera
amb el tripi, tripi, trap!

Figura 3: Transcripció d'Els esclops d'en Pau. Extret del "Repertori de polifonies tradicionals catalanes del cor de nois del Conservatori de Vic" de S. Bardolet.

Aquesta serà la primera cançó que treballarem perquè és la més senzilla de totes. La melodia és molt simple i estàtica, com també ho són els acompanyaments. És una molt bona tria per a la introducció en el gènere. A part, la lletra no és gaire complicada, és de caire festiu, i és una barreja de temàtica religiosa i profana. A més, segur que als nois i noies els farà gràcia.

El pobre terrisser

♩ = c. 60
 Solista
 Un po-bre ter - ris-ser, i un po - bre ter - ris - sai - re, en pas - sant - ne, el riu del Ter el ruc li'n cau a l'ai - ga. Ai.

Altres
 Ai, ai, ai, ai, ai, ai. Que de l'au - cell, no us fi - eu de cap fra - re jo - ve ni vell. → [Per acabar]

I un pobre terrisser, i un pobre terrisaire en passant-ne el riu del Ter el ruc li'n cau a l'aiga.
 Ai.
 Ai, ai, ai, ai, ai, ai.
 Que de l'auçell, no us fieu de cap frare jove ni vell.

—I aixeca't burriquet que ens n'anirem a casa, quant a casa en serem te'n donaré la grana.—
 Quant és a mig carrer veu la porta tancada, pregunta a'n els veïns si n'han vista l'Eulària.
 —L'Eulària n'és al llit, se n'ha posada mala.—
 Se'n va casa el fuster i a manllevar una escala.
 Se'n puja escala amunt com si en fos una rata, quant és al cim de tot ja en veu una sotana: va ser el porc del rector, confessava l'Eulària 'nseyant-ne l'ui del cul i tota la requincalla.
 —No en digueu re, Joan, no en farem pas canalla.—

Figura 4: Transcripció i lletra d'El pobre terrisser. Extret de "35 cants que he sentit - Polifonies tradicionals catalanes I" de J. Aiats. (Aiats, 2019, p. 10).

Aquesta l'hem escollit perquè és un exemple de les cançons de polifonies tradicionals que es cantaven en situacions de festa, taverna, i fora de l'àmbit religiós. És un dels exemples de com van agafar la tradició i l'estil, i el van transportar en el seu àmbit d'oci. Ens serveix d'exemple a aquell estil de polifonies que explicaven històries sobre fets que havien passat, o que passaven al poble. En aquest cas és una història de les zones d'Osona i l'Empordà, per on passa el riu Ter, i per proximitat els pot cridar l'atenció. També és interessant perquè en aquesta l'estètica canvia en un posat més festiu i teatral, ha de ser com si expliquessin una anècdota o una història graciosa (Aiats, 2019, p. 9).

Aquestes muntanyes

The image shows a musical score for the song 'Aquestes muntanyes'. It consists of three systems of music. The first system has a tempo marking of '♩ = c. 80' and lyrics: 'A - ques - tes mun - ta - nyes que tan al - tes són me'n pri - ven de veu - re mes a - mors on són.' The second system has lyrics: 'So - ta la fi - nes - tra n'hi ha un ta - ron - ger que en fa la flor blan - ca, co - lor de pa - per.' The third system has a tempo marking of '♩ = c. 120' and lyrics: 'Jo can - ti, jo no can - ti, can - ti pas per vós, can - ti per 'mor mi - a que és pri - mer que vós.' The score is written in G major and 3/4 time, featuring a vocal line and a piano accompaniment.

Figura 5: Transcripció d'Aquestes muntanyes. Extret de "35 cants que he sentit - Polifonies tradicionals catalanes I" de J. Aiats. (Aiats, 2019, p. 32).

Aquestes muntanyes es un altre exemple profà sobre una història d'amor, i un elogi al paisatge i les muntanyes, és a dir, posa en valor el paisatge català. Un exemple d'amor cap al paisatge de la nostra terra, molt típic també de la literatura i poesia catalana del moment, que lliga amb la tradició i exaltació paisatgística (Aiats, 2019, p. 31). Per aquest motiu, es pot treballar transversalment amb la matèria de Llengua catalana i literatura. És un exemple també de melodia i acompanyament fàcils i de poca complicació.

Tres reis d'Orient

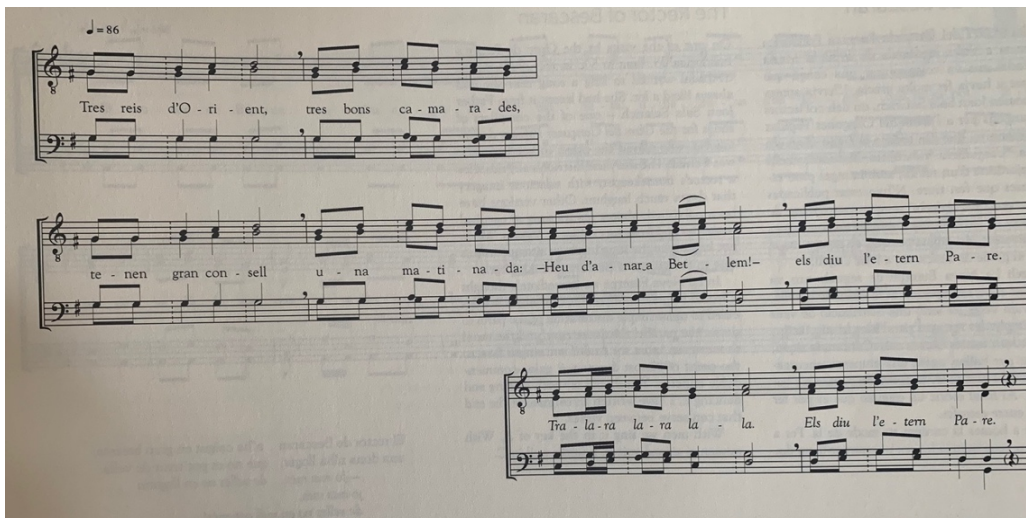

Figura 6: Transcripció de Tres reis d'Orient. Extret de "35 cants que he sentit – Polifonies tradicionals catalanes I" de J. Aiats. (Aiats, 2019, p. 50).

Moltes de les polifonies s'interpretaven durant el *Festivals*, és a dir, les grans celebracions de la litúrgia, entre elles el Nadal. És normal que també hi hagi nades conegudes com aquesta, però en aquest cas en format de polifonia (Aiats, 2019, p. 49). Així doncs, aquesta ens aporta una diversitat temàtica.

L'Asidro

The image shows a musical score for 'L'Asidro' with lyrics in Catalan. The tempo is marked as quarter note = 96. The lyrics are: 'A Man - re - sa n'hi ha un ho - me, l'A - si - dro, l'A - si - dro, que n'és po - bre com un rat, que la zic zic, que la zic zac.' Below the score, there is a list of numbered lines of text, likely a transcription of the lyrics or a related text. The text is as follows:

A Manresa n'hi ha un home
 l'Asidro, l'Asidro que n'és pobre com un rat;
 que la zic zic, que la zic zac
 no és tan pobre com la gent diuen: encara porta un pam de nap.
 N'ha trobat una dona vella que en vol tallar la mitat,
 n'han sortides tres ninetes: —Bon home, no ho fassau pas,
 emporteu-vos la figuera i tregueu-la al mercat.—
 5 N'han vingut les tres ninetes que me l'han mercadejat.
 En respon la més grandeta: —Per a mi n'és massa llarg.—
 En respon la mitjançera: —Per a mi, gruixut del cap.—
 En respon la més petita: —Pel meu coll, just i pintat.—
 10 Se l'emporta cap a casa, damunt del llit se l'ha tirat.
 I amb l'escalfor de les tetes cap avall se n'ha baixat,
 n'ha trobat una porta peluda, ja s'hi ha ficat de cap,
 s'hi ha ficat amb barretina, n'ha sortit el cap pelat,
 amb els morros farinosos com si hagués menjat farnat.

Figura 7: Transcripció i lletra de L'Asidro. Extret de "35 cants que he sentit – Polifonies tradicionals catalanes I" de J. Aiats. (Aiats, 2019, p. 60).

Aquest és un altre exemple de polifonia que parla d'històries, rumors i anècdotes que passaven al poble. Aquesta els cridarà l'atenció perquè és una polifonia amb molta carrega eròtica. Ens serveix per motivar els alumnes el fet de cantar un exemple sobre com es tractava l'erotisme i el sexe en aquell moment (Aiats, 2019, p. 59).

Sota el pont de Lió

The image shows a musical score for the song 'Sota el pont de Lió'. It consists of two systems of music. The first system has a tempo marking of ♩ = 82-100. The melody is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The lyrics are: 'So - ta, el pont de Li - ó la llu - na, hi cla - re - ja - va, no n'és la llu - na, no, Ca - te - ri - na, hi ren - ta - va,'. The bass line is in bass clef with the same key signature and time signature. The second system continues the melody and bass line with the lyrics: 'O - ló, so - ta, el pont de Li - ó.' The score is presented as a photograph of a printed page.

Figura 8: Transcripció de Sota el pont de Lió. Extret de “35 cants que he sentit – Polifonies tradicionals catalanes I” de J. Aiats. (Aiats, 2019, p. 26).

Aquesta cançó serà molt interessant treballar-la i ens servirà per fer debat a classe pel que tracta la lletra. Era una cançó que la cantaven les dones per denunciar en el seu moment la violència de gènere (Aiats, 2019, p. 26). També pot ser una eina de treball transversal amb la matèria de Cultura i Valors.

Salve de l'auia

The image shows a musical score for 'Salve de l'auia'. It consists of two systems of music. The first system has a tempo marking of '♩ = c. 69'. The lyrics are: 'Oh, ver - ge sa - gra - da, con - sol de molts planys,'. The second system continues the lyrics: 'dau - nos au - ia llfm - pia que re - gue els camps.' The score is written in a single staff with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The lyrics are written below the notes.

Figura 9: Transcripció de Salve de l'auia. Extret de "35 cants que he sentit – Polifonies tradicionals catalanes I" de J. Aiats. (Aiats, 2019, p. 14).

Aquesta peça és molt interessant treballar-la sobretot per la carrega religiosa que hi ha darrere. Aquesta cançó la cantava la gent del camp en situacions de sequera. Era un cant per demanar-li a la Verge Maria que ploués quan hi havia sequera per salvar la collita (Aiats, 2019, p. 13). Un bon punt de vista per veure com era la devoció i les pregàries d'aquella època. Aquesta peça ja és una mica més complexa. Com explicarem a continuació, serà una de les que en el concert final es cantarà amb el grup Tornaveus.

Stabat Mater de Sant Pere de Torelló

The image shows a musical score for 'Stabat Mater de Sant Pere de Torelló'. It consists of three systems of music. The lyrics are: 'Sta - bat Ma - ter Ma - ter Do - lo - ro - sa iux - ta cru - cem la - cri - mo - sa dum pen - de - bat fi - li - us, fi - li - us, fi - li - us.' The score is written in a single staff with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The lyrics are written below the notes.

Figura 10: Transcripció de Stabat Mater de Sant Pere de Torelló. Extret de "35 cants que he sentit – Polifonies tradicionals catalanes I" de J. Aiats. (Aiats, 2019, p. 20).

És de les que més desdoblaments de veu té de totes les polifonies, i de les més impressionants a nivell estètic i sonor. Per interpretar-la serà necessari l'ajut de Tornaveus. Serà també el final i tancament del concert i l'última peça de la unitat. Els Stabat Mater són un tipus de poesia litúrgica molt utilitzada en arts, el reflex del patiment de la Verge en veure el seu fill mort en creu (Aiats, 2019, p. 19). Aquest Stabat Mater és solemne, potent i dolorós, serà un bon exemple per mostrar-los per què s'ha repetit tant en música i a l'art aquest tipus de poesia.

Així doncs, confeccionat ja el repertori escollit que treballarem, a continuació farem una aproximació al que serà la temporització detallada de tot el treball que es farà per implementar i aconseguir els nostres objectius.

3.6. Recursos audiovisuals

En la nostra proposta d'unitat didàctica no farem gaire ús dels recursos audiovisuals, perquè si partim del fet que una de les claus i característiques de les polifonies tradicionals era l'aprenentatge a través de la transmissió oral, i si nosaltres ara els oferim diversos exemples audiovisuals d'aquestes cançons que treballarem, estarem perdent el significat i l'objectiu original. Això no vol dir que no utilitzarem exemples audiovisuals, sinó que els materials seran enregistraments del concert després d'haver-lo vist en directe, i serviran d'eina de recerca i anàlisi, però en cap cas d'ajuda pràctica per al cant.

El que pretenem, doncs, és que a més de les eines i recursos audiovisuals, els alumnes tinguin experiències vivencials. En el següent apartat de temporització explicarem en detall com treballarem la unitat didàctica. Aprofundirem en com la primera sessió serà essencial per intentar atrapar l'alumnat. Per això, es farà una excursió fins al centre i origen de la recerca de les polifonies tradicionals catalanes, per crear així aquesta motivació significativa i vivencial dels alumnes. Allà gaudiran d'una interpretació en directe de les diverses polifonies, que després seran el repertori que ells interpretaran. El concert anirà a càrrec d'un grup professional, els Tornaveus, especialitzat en les polifonies tradicionals catalanes, i del grup de Cantadors del poble de Gerri de la Sal. En aquest concert aprofitarem per enregistrar

el repertori que interpretaran perquè després serà, com hem dit, el que treballaran i analitzaran els alumnes a classe.

Una altra eina i recurs que utilitzarem, i que serà una de les eines principals de pràctica i assimilació de les diverses veus i polifonies, serà l'enregistrament i edició de so a partir del programa *Audacity* o *Reaper*. La idea és que malgrat estiguem treballant un gènere tan antic, i tradicional com són les polifonies, també volem implementar noves tecnologies i innovacions que ens puguin servir per a la pràctica del repertori. D'aquesta manera, després d'haver treballat i integrat bé cadascuna de les veus d'una polifonia a l'aula virtual de música, els alumnes tindran accés a la sessió de treball d'aquest programa, on anirem afegint de forma grupal cadascuna de les veus. Així doncs, ells podran escoltar des de casa la polifonia amb totes les veus, o només la veu que els interessi, per així anar-les integrant. Fins i tot, si volen podran reproduir totes les veus menys la seva, i cantar a sobre, també com a eina de pràctica i integració, tant des de casa o en petits grups de treball a l'aula.

3.7. Temporització

Sessió 1

La primera sessió és la més rellevant de totes, perquè la motivació i el significat són bàsics per a què aquesta unitat didàctica funcioni. La primera presa de contacte serà amb la sortida a Gerri de la Sal, de la comarca del Pallars Sobirà, a Lleida. Com hem observat en la fonamentació teòrica de les polifonies tradicionals catalanes, a la comarca del Pallars Sobirà és on s'ha trobat més informació, vivències i cants. Fins i tot, encara conserven la tradició i les figures dels cantadors. Què millor, doncs, que presentar-los el tema vivint-ho en una de les zones més rellevants de les polifonies del Principat.

Per això abans de posar-los en context, aniran de "sorpresa" a Gerri de la Sal, allà farem una visita al poble, on ens parlaran de la seva estructuració, del seu funcionament, i de com estaven organitzats per cases. Hem de saber que a Gerri de la Sal, conserven la constància de la divisió del poble per cases, que també és un element molt significatiu en les polifonies. Així doncs, ens podria servir de

transversalitat amb la matèria de Ciències Socials, per veure com es dividien i s'organitzaven els pobles de Catalunya en l'antiguitat. Després d'aquest recorregut, el guies del qual seran persones grans del poble, acabarem la visita a l'església de Sant Feliu de Gerri de la Sal. Allà els alumnes assistiran a un concert de polifonies tradicionals catalanes a càrrec del grup Tornaveus, i del grup de cantadors del mateix Gerri de la Sal. El repertori que interpretaran serà el mateix que després treballarem amb els alumnes a l'aula. Així doncs, tindran un exemple en directe del que ells després interpretaran i treballaran. Aprofitarem també per enregistrar cadascuna de les interpretacions per poder-les analitzar a la següents sessions a l'aula.

La idea és que en cadascun dels cants els grups facin un breu context i explicació de la temàtica perquè els alumnes entenguin què canten, i per què ho canten. També hi haurà una breu explicació sobre les polifonies, aprofitant sobretot que el grup Tornaveus són tots musicòlegs especialitats en el gènere. Després d'això, els alumnes podran fer-los preguntes, i resoldre els dubtes que tinguin. Per facilitar l'aprenentatge dels continguts oferirem un breu dossier amb la informació necessària per a què els sigui més fàcil seguir tots els conceptes, i per si volen prendre apunts.

Sessió 2

En aquesta sessió aprofitarem per fer una recopilació de tot la informació treballada durant la sortida a Gerri de la Sal. Prepararem una presentació recopilant totes les informacions extretes per posar-los en context, però amb un debat i posada en comú de les vivències. També crearem una definició i explicació sobre què són les polifonies, el que signifiquen, el significat i les seves característiques. La intenció és elaborar entre tots una entrada d'enciclopèdia. Després d'això posarem un audiovisual del que es va interpretar al concert, i n'analitzarem entre tots la lletra, l'estètica, la música, les característiques... En acabar tot això repartirem les peces sobrants en grups heterogenis amb la intenció que en les següents sessions facin recerca i anàlisi de les polifonies.

Sessió 3

En aquesta sessió l'alumnat treballarà en grups heterogenis, triats pel docent, qui proporcionarà una de les peces a cada grup. La idea és que es converteixin en experts de la polifonia que els ha tocat. Que en puguin fer una anàlisi exhaustiva pel que fa al context, la música, la lletra i l'estètica. Com que el llibre de Jaume Aiats ens proporciona un breu context i explicació de cada polifonia, aquesta serà la que els donarem com a guia i punt de partida. Totes les informacions, anàlisi i feina que facin estaran a l'aula virtual de l'assignatura per a què cada alumne hi pugui accedir.

Sessió 4

Seguirem amb el treball de recerca/musicològic per part dels alumnes. En aquestes sessions el docent anirà passant pels grups, i en farà un seguiment per assessorar en la recerca i ajudar en tots els problemes que puguin sorgir.

Sessió 5

A partir d'aquesta sessió ja començarem amb la interpretació musical de les polifonies. La primera que treballarem serà *Els Esclops d'en Pau*, perquè és la que vam analitzar conjuntament a la segona sessió. S'introduirà cantant el docent la melodia principal i els alumnes s'hi aniran afegint a mesura que la vagin integrant. L'única eina que els hi proporcionarem en el cant serà la lletra, ja que la intenció és que com a les polifonies tradicionals tot s'aprengui de manera oral. S'anirà fent pauses per proposar idees d'interpretació, perquè com en els cantadors no hi haurà cap líder, i la idea és que construïm entre tots les polifonies. De mica en mica, el docent anirà afegint les altres veus de la polifonia, animant de manera voluntària que els alumnes es vagin atrevint a fer la veu de l'alt i el baix que el docent proposa.

Sessió 6

En aquesta sessió seguirem amb el treball dels *Esclops d'en Pau*. La diferència és que en aquesta introduïrem les noves tecnologies i portarem a l'aula un ordinador i un micròfon per crear una sessió d'*Audacity* o *Reaper* per, després de la segona meitat

de la classe, enregistrar entre tots les veus de la polifonia. Això ens permetrà tenir totes les veus enregistrades i anar-les interioritzant quan practiquem a classe, o si volen repassar-les o cantar-les a casa.

Sessió 7

Farem un repàs de la primera polifonia i seguirem amb la següent. La idea és que com un grup d'alumnes ha sigut expert en recerca sobre aquesta polifonia que vindrà a continuació seran els encarregats de dirigir la classe. És a dir, de contextualitzar-nos i dur la "veu cantant" sobre com enfocar i dirigir el cant. A partir d'aquí funcionarem com la sessió anterior anar introduint la veu principal i anar-hi afegint les altres.

Sessió 8

Seguirem amb els assajos de les polifonies que tenim, i l'enregistrament de la següent. En aquest cas anirem alternant. Farem també una divisió en petits grups per anar-ho interioritzant més i cada vegada fer-ho més individual. Fins i tot, els dividirem per veus.

Sessió 9 i 11

Introduïrem una nova polifonia i el nou grup d'experts, amb tot el context, debat i interpretacions que suposen per part d'un altre grup i la començarem a assajar i a interpretar, al mateix moment que anem recordant i interpretant les altres.

Sessió 10 i 12

Enregistrament de la nova polifonia i seguir amb els assajos.

Sessió 13

Aquí la intenció és que en tenir la meitat del repertori après, farem venir el grup Tornaveu per fer un assaig conjunt amb ells, per tal que puguin donar els seus

consells als alumnes, es puguin dividir per veus i aportar tots els elements apresos. D'aquesta manera els alumnes podran mostrar-los tot el que han après.

Sessió 14,15,16 i 17

Aquí seguirem amb el mateix format, amb el assajos de les polifonies ja apreses i de les noves que falten per aprendre. En aquestes últimes sessions i per donar-li una transversalitat amb les matèries de Ciències i Física, proposarem als alumnes que busquin pel centre algun lloc òptim per treure el màxim potencial sonor de les polifonies, que com recordem es canten en esglésies perquè es necessita certa reverberació per aconseguir la potència i estètica originals. Després, quan hagin trobat aquest lloc, és on hi farem els últims assajos.

Sessió 18, 19 i 20

Per a aquestes últimes sessions tornarem a contactar amb Tornaveus per demanar-los que dirigeixin els assajos finals, per així acabar d'interioritzar bé les dues últimes polifonies, ja que són les més complexes i les que tenen més veus. En aquest assajos amb ells acabarem de decidir també com serà el concert, l'estètica final que li donarem, i qui serà l'entonador de cada peça, que haurà anat rotant al llarg dels assajos i anirà a càrrec d'algun dels experts de cada polifonia.

Sessió 21

Concert de polifonies. S'haurà buscat alguna església que estigui disposada a cedir-nos l'espai, ja que és el lloc original on s'interpretaven les polifonies. Convidarem a Tornaveus i els Cantadors de Gerri de la Sal per a què també hi participin. L'objectiu és que com els alumnes ja estaran formats en el tema, també faran la feina divulgativa, i abans d'interpretar cadascuna de les polifonies en faran una explicació exhaustiva que anirà a càrrec de cada grup d'experts. Tornaveus i els Cantadors de Gerri de la Sal interpretaran també el seu repertori, i les dues últimes polifonies les cantarem entre tots. En aquest concert hi seran convidades les famílies, el professorat i tots els alumnes i membres del centre, com també estarà obert a gent de fora. El concert serà enregistrat per a la gent que no hi hagi pogut assistir i per a

què els nois i noies després puguin fer-ne una altra ullada i el puguem analitzar a la següent sessió.

Sessió 22

Tancarem la unitat didàctica fent una visualització i anàlisi del concert entre tots per valorar de forma crítica la interpretació i el funcionament.

Sessió 23

Acabarem de veure la filmació i recuperarem la definició i explicació feta originalment sobre les polifonies que van fer entre tots. La idea és fer una altra entrada per veure si els comentaris, la definició i l'explicació l'escriurien igual ara que ho han viscut de primera mà i són experts en el tema. Acabarem amb una autoavaluació, reflexió i valoració de tota la unitat. Reflexionarem sobre les característiques musicals d'aquestes, i veurem si podríem utilitzar el que hem après en d'altres gèneres musicals. Les polifonies no les abandonarem, les seguirem interpretant, i intentarem plasmar el que han après amb cançons del seu gust. El fet d'haver treballat aquest tipus d'harmonitzacions i segones veus, permetrà que desenvolupin la seva oïda relativa.

4. VALIDACIÓ A TRAVÉS DEL JUDICI D'EXPERTS

4.1. Judici d'experts

La validació a través d'un judici d'experts és un tipus de mètode de validació cada vegada més utilitzat en la investigació. El que busquem amb aquest mètode és la validació del nostre projecte, i l'objectiu d'aquest és fer arribar a diversos experts la proposta que hem creat amb tota la informació i paràmetres, per a què la valorin i en donin la seva opinió (Martín Arribas, 2004).

Pel que fa al nostre judici d'experts ha anat a càrrec de tres persones. En primer lloc, en Sebastià Bardolet, musicòleg, professor de música de l'Escola de Música i Conservatori de Vic, i expert en recerca i pràctica de les polifonies tradicionals catalanes. Ell ha treballat ja les polifonies en escoles de música i conservatoris, és per això que era interessant que ens donés la seva opinió sobre com veu la nostra proposta a l'aula de secundària. La segona experta que ha format part del nostre judici és l'Anna Solà. Ella és docent, i actualment és la professora de Música de l'Institut de Vic, centre de màxima complexitat. La seva opinió estava avalada pels seus anys d'experiència en la docència musical, i és per això que vam considerar interessant que ens fes una valoració pel que fa als punts forts i els punts febles de la nostra proposta. L'última persona que forma part del grup d'experts és la Verónica Pallach, professora de Llengua castellana i Literatura, a l'Institut Barcelona Congrés, centre de màxima complexitat. Ens interessava un punt de vista diferent ja que és experta en docència, però d'una assignatura diferent de la de Música.

La metodologia de valoració a través d'un judici d'experts l'hem triada perquè la nostra proposta no era viable de dur a la pràctica en aquesta investigació ja que està enfocada per ser treballada durant gairebé un trimestre. Així que, amb la valoració del judici d'experts podem veure quins punts forts té la nostra proposta, si és viable i quins elements s'han de tenir en compte i quins hauríem de modificar.

La valoració final que s'extreu és de la unió de totes les opinions. Amb això ens referim a què hem fet arribar la nostra unitat didàctica amb els dos formats a cada expert i ells ens han enviat la seva opinió de manera individual. Així doncs, la

valoració l'hem fet unint totes les aportacions dels experts creant així l'opinió general sobre la validesa de la nostra proposta (Escobar-Pérez i Cuervo-Martínez, 2008).

4.2. Valoració dels experts

Els experts ens han fet arribar les seves respostes a través dels correus electrònics, que trobareu complets als annexos del treball. En els tres casos ho han plantejat diferenciant punts forts i punts febles, així com aspectes a tenir en compte.

Un dels punts forts de la nostra proposta és que, pedagògicament, és molt interessant i de gran interès cultural i antropològic (S. Bardolet, comunicació personal, 23 maig 2022), sent així també una proposta original, que potencia i dona a conèixer la música tradicional catalana a les aules de secundària (A. Solà, comunicació personal, 23 maig 2022). A més, sortint un mica de l'àmbit musical, també serveix als alumnes per veure la literatura d'aquell moment i els temes populars que es tractaven (V. Pallach, comunicació personal, 26 maig 2022). Tots coincideixen en remarcar que l'equilibri i la bona construcció quant als objectius, els continguts, l'avaluació, les rúbriques, i la periodització (S. Bardolet, comunicació personal, 23 maig 2022). També consideren que és un gran què poder treballar totes les competències en un trimestre, a través d'una sola unitat, i que la seqüenciació facilitat l'assoliment de les competències de forma gradual (A. Solà, comunicació personal, 23 maig 2022).

La metodologia la troben bastant completa sobretot perquè combina l'oralitat, l'enregistrament i especialment el concert (S. Bardolet, comunicació personal, 23 maig 2022). A més, consideren que aquesta varietat fomenta l'autonomia de l'alumnat i el treball cooperatiu. Asseguren que el fet d'acabar amb el concert final és la millor manera d'assolir tot el que han après, ja que els dona un sentit, i fa que els resultats finals siguin diferents i personals (A. Solà, comunicació personal, 23 maig 2022). Per això, hem destacat tant durant el treball l'aprenentatge significatiu com a eina clau per a què funcioni la nostra proposta. A part, metodològicament, incloure les TAC ens assegura un inclusió d'aquestes, i un aprenentatge en el camp

de la innovació per als alumnes (A. Solà, comunicació personal, 23 maig 2022). Tot això fa que aquesta unitat didàctica esdevingui molt inclusiva i significativa en l'aprenentatge dels alumnes (V. Pallach, comunicació personal, 26 maig 2022).

Finalment, posen en relleu com a punt fort, que la motivació de l'alumnat és clau per a què funcioni la proposta. Això ho aconseguim amb la varietat i la tria del repertori, els continguts i les activitats que són uns elements que la potencien (S. Bardolet, comunicació personal, 23 maig 2022). Un aspecte essencial per atrapar-los serà la sortida a Gerri de la Sal, perquè els posarà directament a la pell de tot i és una manera molt interessant d'introduir i endinsar-se en les polifonies tradicionals catalanes (A. Solà, comunicació personal, 23 maig 2022).

A banda dels aspectes positius, els experts també han vist un seguit de punts febles i han aportat propostes de millora. Coincideixen en què l'elaboració de la unitat didàctica pot arribar a sobrepassar el model utilitzat, és a dir, pel fet que dura pràcticament tot un trimestre, seria més idoni plantejar-la com a programació trimestral (S. Bardolet, comunicació personal, 23 maig 2022), o fins i tot per aquesta llargada i duració en podrien resultar tres unitats didàctiques (V. Pallach, comunicació personal, 26 maig 2022). També comenten que el model podria estar més vinculat amb les propostes del Departament d'Educació relacionant millor els objectius amb els criteris d'avaluació (A. Solà, comunicació personal, 23 maig 2022).

Contradictòriament, destaquen que la motivació dels alumnes pot ser un factor problemàtic en tant que aquest repertori pot resultar bastant llunyà per a ells i molt desconegut (A. Solà, comunicació personal, 23 maig 2022). En Sebastià (S. Bardolet, comunicació personal, 23 maig 2022) concretament assegura que malgrat en Jaume Aiats en el seu llibre, *35 cants que he sentit - Polifonies tradicionals catalanes I* (Aiats, 2019), hagi recuperat aquest tipus de repertori de cançons catalanes, el que ha fet és adaptar les característiques de les polifonies a aquestes cançons populars. Tenint en compte això i, com a docent amb un cert domini de les polifonies, creu que seria interessant adaptar les característiques d'aquestes a alguna cançó més propera als alumnes. Segons la nostra opinió, aquesta idea ja teníem pensada de dur-la a terme després d'acabar la unitat didàctica, perquè ara ens interessa treballar un repertori

tradicional català. Certament que d'entrada pot semblar complex motivar l'alumnat amb aquest tipus de repertori, però precisament per això posem èmfasi en l'aprenentatge significatiu, oferint una vivència personal, i a través del concert final com element clau que ajudarà a motivar els nois i noies en tot aquest procés. Així doncs, com que els alumnes acabar la unitat hauran desenvolupat les característiques del gènere i hauran adquirit una certa oïda relativa, tot això ho podrem treballar amb cançons d'altres gèneres i estils diferents, més properes al nostre alumnat. A més a més, l'Anna (A. Solà, comunicació personal, 23 maig 2022) recomana que a la sortida a Gerri de la Sal ja es fes un taller d'interpretació de polifonies a fi que, a part de l'experiència vivencial, visquin en primera persona la part més pràctica de les polifonies.

Finalment, acaben la seva valoració destacant que és bastant ambiciosa, veuen clar que els objectius d'aprenentatge seran assolits pels alumnes, però potser no al cent per cent com podria ser en un concert professional (S. Bardolet, comunicació personal, 23 maig 2022). És molt important que es tingui sempre en compte l'atenció a la diversitat i la perspectiva de gènere (V. Pallach, comunicació personal, 26 maig 2022), ja que pot ser complicat atendre els alumnes amb dificultats (A. Solà, comunicació personal, 23 maig 2022). Nosaltres considerem que aquesta atenció a la diversitat i la inclusió són fonamentals, tot i que, com hem vist en la fonamentació teòrica, estem parlant d'un gènere que l'interpretaven homes del poble que pràcticament no tenien experiència musical, però que a través de l'oralitat, la cohesió grupal, la pràctica i la imitació eren capaços de cantar les polifonies. La nostra proposta és, doncs, una adaptació dels mètodes dels cantadors al treball a l'aula, demostrant així que el gènere en ell mateix és inclusiu, sobretot perquè per exemple eliminem elements com poden ser les partitures que poden dificultar l'aprenentatge d'alguns alumnes. El fet que es tracta d'un cant grupal fomenta, com hem dit, la cohesió de grup, i facilita perdre la possible vergonya que pot provocar cantar, que segons l'Anna pot esdevenir un problema (A. Solà, comunicació personal, 23 maig 2022). Per superar això, és cal tenir en compte la recomanació de l'Anna de fer un treball previ. Personalment nosaltres creiem que les eines TAC proposades poden afavorir la cohesió, innovació i motivació dels alumnes. Pel que fa a la diversitat i les qüestions de gènere, que la Verónica destaca

que han d'estar molt presents en la nostra proposta didàctica (V. Pallach, comunicació personal, 26 maig 2022), hem de tenir present que les polifonies tradicionals catalanes eren un cant exclusivament masculí. Tanmateix, nosaltres farem una actualització del gènere, amb un debat previ a l'aula, amb la interpretació de les polifonies tradicionals catalanes en format mixt, demostrant així que funcionen igual de bé i compleixen tots els seus objectius.

Tot i que asseguren que és una unitat que permet molta flexibilitat, hem de saber adaptar-nos a tot tipus de diversitat a l'aula: possibles alumnes amb TDAH, TEA, disruptius, dislèxies, i que hem de tenir presents els possibles PI (Plans Individualitzats) i els diversos ritmes d'aprenentatge i evolució (V. Pallach, comunicació personal, 26 maig 2022). Aquest aspecte el tindrem molt en compte i creiem que ho podrem tractar bé a través de la pràctica grupal, de l'ajuda dels experts, de l'aprenentatge significatiu, i sobretot pel fet que el docent serà un cantador més. Això ens permetrà un control més individualitzat dels alumnes i poder assolir els objectius i el repertori entre tots.

5. CONCLUSIONS

L'objectiu principal d'aquest Treball Final de Màster és potenciar el cant a l'aula de secundària a partir de les polifonies tradicionals catalanes. Per això, primer de tot hem aprofundit en els beneficis del cant a l'aula i les característiques de les polifonies tradicionals catalanes. La nostra intenció era recuperar el cant com a instrument, ja que és una pràctica que està desapareixent de les aules, per la manca de motivació de l'alumnat. Segons els diversos pedagogs a través del cant es posen en pràctica tots els elements de la teoria musical: la melodia, el timbre, el to, l'harmonització, la paraula, el gest, la cançó i, sobretot, el ritme. A més, fomenta l'expressivitat i la creativitat, i augmenta el desenvolupament sensorial, afectiu i mental. És per aquest motiu, precisament, que creiem necessari potenciar-lo ja que ens proporciona estratègies pedagògiques innovadores, crea vincles i afavoreix la convivència.

El fet de treballar el cant a l'aula a partir de les polifonies tradicionals catalanes és perquè es tracta d'un repertori amb unes metodologies basades en la direcció conjunta, la imitació, la repetició i la pràctica grupal, i d'aquesta manera aconseguen crear una estètica i una potència sonora única. A més, aporten llibertat als intèrprets ja que cada cantador té la possibilitat d'adaptar-se a la veu que li és més còmode, esdevenint així un gènere integrador i inclusiu. Les harmonitzacions estàtiques i el ritme salmodiat de les polifonies aporten una gran seguretat als alumnes. Per tot això, hem volgut aprofitar aquesta metodologia per crear una unitat didàctica que fomenta la cohesió i la inclusió.

La nostra unitat didàctica que està dirigida a l'alumnat de 3r d'ESO, i consta de vint-i-tres sessions. Un dels elements essencials, i que hem observat en la fonamentació teòrica, és que la motivació pel que fa a aquest tipus de repertori llunyà per als alumnes, era clau per a què la nostra proposta funcionés. Així que era el paràmetre que havíem de tenir molt present a l'hora de construir la nostra unitat didàctica. Per això l'hem fonamentada en l'aprenentatge significatiu, amb la intenció que els alumnes aprenguin per un motiu, que se sentin importants i part essencial de tot el procés. Aquesta unitat els permet conèixer bé les polifonies i analitza-les, fer

recerca, treballar la veu cantada, interpretar, dominar les eines TAC d'enregistrament, improvisar, convertir-se en cantadors, executar el rol de l'entonador i, sobretot, formar part del grup, per acabar interpretant un concert final com a autèntics cantadors i divulgadors de les polifonies tradicionals. Així doncs, en aquesta unitat tot està enfocat envers aquest aprenentatge significatiu, que conclou en un resultat final que dona sentit a tota la feina feta.

Amb aquesta unitat els alumnes ho viuran tot de manera vivencial, per així assegurar-nos aquest aprenentatge significatiu. Com també ho serà el fet de convertir-los en experts en polifonies tradicionals catalanes, ja que els donem la possibilitat de ser els "musicòlegs" encarregats, no només d'explicar com han d'interpretar i cantar la polifonia els seus companys, sinó que després també ho faran davant del públic del concert. Això els farà competents en recerca, comunicació i divulgació musical. De la mateixa manera, també desenvoluparan una capacitat organitzativa i de direcció en el moment que facin d'*entonadors*, ja que tindran l'oportunitat de decidir el to i el tempo de les polifonies. Les polifonies fomenten, doncs, el treball cooperatiu ja que si un membre falla els altres també, així que, a més d'això, potenciarem la relació i cohesió de grup, ja que serà essencial per a què hi hagi un bon funcionament de la interpretació. Òbviament, el respecte és un aspecte que s'avaluarà molt, perquè en qualsevol interpretació grupal han d'anar tots a l'una.

Amb aquesta unitat tractarem tots els elements de la teoria musical a través de la pràctica, afegint, a més, aquesta feina de divulgació i recerca musicològica. Integraran les diverses veus, interpretaran les tòniques i bordons, terceres i quintes paral·leles, tindran llibertat interpretativa i treballaran les harmonitzacions tradicionals. Amb això aconseguirem que desenvolupin la seva oïda relativa potenciant l'instrument del cant per a un futur, que siguin capaços de cantar, harmonitzar i crear, automàticament i intuïtivament, segones veus partint de les característiques de les polifonies tradicionals catalanes.

Finalment, amb aquesta unitat tindran la responsabilitat de defensar les polifonies dalt d'un escenari. Seran els encarregats d'exposar i divulgar tot el que han après, fer honor al gènere desconegut i tenir la responsabilitat de remarcar la seva

importància, la tradició i cultura, juntament amb la interpretació i preservació de les polifonies tradicionals catalanes. El fet de pujar dalt d'un escenari, ser precursors d'aquesta divulgació i preservació, i sobretot ser aplaudits, és un dels elements més importants d'aquesta unitat didàctica i de l'aprenentatge significatiu. D'aquesta manera aconseguirem que les polifonies tradicionals catalanes formin part de la seva vivència.

Com no podem dur a la pràctica la nostra proposta per la seva durada, hem utilitzat el mètode científic de la validació a través del judici d'experts, per a què ens exposessin els punts forts de la nostra creació i els aspectes a millorar. Els experts han assegurat que es tracta d'una proposta original, que funciona i està ben construïda. Afirmen que hem aconseguit treballar totes les competències en una sola unitat, demostrant així que a través del cant es pot treballar tota la teoria, com comentaven els pedagogs citats a l'inici. La consideren molt inclusiva en ella mateixa, perquè funciona amb uns mètodes integradors, ja que fomenta la cohesió, la pràctica grupal, la imitació, la repetició i que el docent tingui la possibilitat d'oferir una ajuda individualitzada, però alhora aporta certa autonomia. Per tot això i pel que hem justificat, remarquen que la motivació és l'element clau que permetrà que la unitat didàctica funcioni. Tanmateix, diuen que hi ha alguns punts a millorar i a tenir en compte. Insisteixen en el fet que com estem treballant un repertori antic pot costar motivar l'alumnat. Personalment, creiem que com l'hem bastida per tal que els alumnes se sentin implicats, divulgadors, intèrprets i preservadors del gènere, pot evitar aquesta possible manca de motivació que comenten. I amb aquestes característiques i maneres de treballar aconseguirem que desenvolupin l'oïda relativa, i que en acabar aquesta unitat didàctica, puguem seguir treballant el cant, amb les característiques de les polifonies, però amb altres cançons que els pugin interessar més, ja que indirectament els haurem format per implementar aquestes polifonies i harmonitzacions en un futur.

Així doncs, la qüestió que falta resoldre de la nostra investigació és si en dur-la a la pràctica podem aconseguir tot el que hem plantejat. Malgrat els experts assegurin que sí que pot funcionar, hi ha molts aspectes que queden pendents per a què la proposta funcioni, com és l'atenció a la diversitat. Cada institut, cada classe i cada

alumne és un món... Amb aquesta investigació el que hem creat una guia general de com enfocar i treballar les polifonies. Tenim clar que s'ha de treballar durant el segon trimestre, perquè es necessita el vincle amb els alumnes per poder-los motivar, conèixer la diversitat que hi ha a l'aula per fer una bona adaptació a les necessitats de tot l'alumnat. Així que, aquest treball també té la intenció de promocionar les polifonies tradicionals catalanes a l'aula, és a dir, si algun docent llegeix aquesta investigació, i té interès per treballar el cant de les polifonies, tindrà un punt de partida per poder-ho dur a terme. A més, creiem que si realment aquesta proposta funciona, i veient totes les experiències artístico-educatives aplicades a l'ensenyament que s'estan creant actualment, i sobretot pels beneficis que proporcionen, podríem dur més enllà la nostra investigació i convertir aquesta proposta en una experiència artístico-educativa a fi de preservar, interpretar i potenciar les polifonies tradicionals catalanes, amb l'objectiu de formar joves cantadors dels segle XXI.

6. BIBLIOGRAFIA

- Aiats, J. (2015). Traditional Chants in Catalan Pyrenees. Social Construction of Pyrenean Villages. *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 40, 7.
- Aiats, J. (2019). *35 cants que he sentit—Polifonies tradicionals catalanes I* (Primera Edició). FICTA.
- Aiats, J. (2020). *37 cants més que he sentit—Polifonies tradicionals catalanes II* (Primera Edició). FICTA.
- Aiats, J., Costal, A., i Gayete, I. (2010). *Cantadors del Pallars: Cants religiosos de tradició oral al Pirineu. Religious chants of the oral tradition in the Pyrenees.* (R. Dalmau, Ed.). Toc de Gralla.
- Aiats, J., Costal, A., Gayete, I., i Rabaseda, J. (2011). Polyphonies, Bodies and Rhetoric of senses: Latin chants in Corsica and the Pyrenees. *Transposition*, 1. <https://doi.org/10.4000/transposition.139>
- Barbosa Bustos, D. (2014). *Beneficios del canto coral en adolescentes y su integración en el currículo de Música en la Educación Secundaria Obligatoria. Estudio sobre la valoración de esta actividad por el alumnado de un centro educativo de Cádiz* (Treball de Fi de Màster). Universidad Internacional de La Rioja.
- Bertran, J. (2014). Sabor d'albergínia. *Diversia*, 6, 49.
- Cabero Almenara, J., i Llorente Cejudo, M. C. (2013). La aplicación del juicio de experto como técnica de evaluación de las tecnologías de la información (TIC). *Revista de Tecnología de Información y Comunicación en Educación*, 7(2), 11-22.
- Calderón Ruíz, S. M., i Pulido Gordillo, M. (2016). *El canto coral como estrategia pedagógica para el desarrollo de competencias ciudadanas que contribuyan al*

- mejoramiento del clima de aula en los grados decimo y segundo de dos instituciones educativas distritales de Bogota* (Treball de Fi de Grau). Universidad de La Sabana. <http://hdl.handle.net/10818/22078>
- Camara Izagirre, A. (2004). La actividad de cantar en la escuela: Una práctica en desuso. *Revista de Psicodidáctica*, 17, 0. Redalyc.
- de la Calle Maldonado de Guevara, M. L. (2014). *La participación en coros escolares como desarrollo de la motivación para cantar en la educación primaria y secundaria* (Tesi doctoral). Universidad Complutense de Madrid.
- Departament d'Ensenyament. (2015). *Cançons populars i tradicionals a l'escola. Propostes didàctiques i metodològiques*. (Departament d'Educació). Generalitat de Catalunya.
- Direcció General de Currículum i Personalització. (2019). *Currículum educació secundària obligatòria* (Generalitat de Catalunya Departament d'Educació, Ed.).
- Escobar-Pérez, J., i Cuervo-Martínez, A. (2008). Validez de contenido y juicio de expertos: Una aproximación a su utilización. *Avances en Medición*, 6, 27-36.
- Generalitat de Catalunya. (2020). *Jaume Aiats*. Consell Nacional de la Cultura i de les Arts - CoNCA. <http://conca.gencat.cat/ca/detall/convocatoria/Jaume-Ayats-00001>
- Martín Arribas, M. C. (2004). Diseño y validación de cuestionarios. *Matronas Profesión*, 5(17), 23-29.
- Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música*. Pearson Prentice Hall.
- Tambo Díaz, H. F. (2018). *Estrategia Metodológica para el Fomento del Clima Motivacional en la Enseñanza Musical a través de la danza y el canto* (Treball de Fi de Grau). Universidad Pedagógica Nacional.

Tornaveus. (2014). *Qui som*. Tornaveus. <https://tornaveus.cat/about/>

Vigón Borda, M. B. (2020). *Canto coral en el aula de música / Choral singing in the music room* (Treball de Fi de Màster). Universidad de Oviedo.

7. ANNEXOS

UNITAT DIDÀCTICA: "CANTADORS". POLIFONIES TRADICIONALS CATALANES A L'AULA DE SECUNDÀRIA

Centre Educatiu	Institut de la Comarca d'Osona
Matèria	Música
Curs	3r ESO
Professor	Esteve Colomer Homar
Títol de la Unitat o seqüència didàctica	"Cantadors": Polifonies Tradicionals Catalanes a l'aula de secundària.

Competències bàsiques de l'àmbit	Competències dels àmbits transversals
<p>Competència 1. Utilitzar estratègicament els elements dels llenguatges visual, musical i corporal per analitzar les produccions artístiques.</p> <p>Competència 2. Mostrar hàbits de percepció reflexiva i oberta de la realitat sonora i visual de l'entorn natural i cultural.</p> <p>Competència 3. Interpretar música de forma individual i col·lectiva utilitzant la veu, els instruments, el cos i les eines tecnològiques.</p> <p>Competència 5. Compondre amb elements dels llenguatges artístics utilitzant eines i tècniques pròpies de cada àmbit.</p> <p>Competència 6. Experimentar i/o improvisar amb instruments i tècniques dels llenguatges artístics.</p> <p>Competència 7. Desenvolupar projectes artístics disciplinaris o transdisciplinaris tant personals com col·lectius.</p> <p>Competència 9. Gaudir de les experiències i creacions artístiques com a font d'enriquiment personal i social.</p> <p>Competència 10. Fer ús del coneixement artístic i de les seves produccions com a mitjà de cohesió i d'acció prosocial.</p>	<p>Àmbit digital</p> <p>Competència 2. Utilitzar les aplicacions d'edició de textos, presentacions multimèdia i tractament de dades numèriques per a la producció de documents.</p> <p>Competència 3. Utilitzar les aplicacions bàsiques d'edició d'imatge fixa, so i imatge en moviment per a produccions de documents digitals.</p> <p>Competència 4. Cercar, contrastar i seleccionar informació digital adequada per al treball a realitzar, tot considerant diverses fonts i mitjans digitals.</p> <p>Competència 6. Organitzar i utilitzar un entorn personal de treball i aprenentatge amb eines digitals per desenvolupar-se en la societat del coneixement.</p> <p>Competència 8. Realitzar activitats en grup tot utilitzant eines i entorns virtuals de treball col·laboratiu.</p> <p>Àmbit personal i social</p> <p>Competència 1. Prendre consciència d'un mateix i implicar-se en el procés de creixement personal.</p> <p>Competència 4. Participar a l'aula, al centre i a l'entorn de manera reflexiva i responsable.</p>

Continguts Clau:

- **CC1.** Tipus d'escolta musical.
- **CC2.** Elements i patrons musicals.
- **CC4.** Formacions instrumentals, la veu, el cant i el cos.
- **CC6.** Tècniques d'interpretació musical i escènica col·laborativa.
- **CC7.** Eines per a la composició i la improvisació.
- **CC8.** Rítmica, moviment i percussió corporal.
- **CC9.** Eines TAC de suport a l'activitat i la producció musical.
- **CC10.** Art i societat.
- **CC11.** Art i compromís.
- **CC12.** Interacció de les arts.

- **CCD9.** Eines d'edició de documents de text, presentacions multimèdia.
- **CCD10.** Llenguatge audiovisual: imatge fixa, so i vídeo.
- **CCD11.** Funcionalitats dels navegadors.
- **CCD12.** Cercadors: tipus de cerca i planificació.
- **CCD13.** Fonts d'informació digital: selecció i valoració.
- **CCD14.** Selecció, catalogació, emmagatzematge i compartició de la informació.
- **CCD16.** Tractament de la informació.
- **CCD17.** Construcció de coneixement: tècniques i instruments.
- **CCD22.** Entorns de treball i aprenentatge col·laboratiu.
- **CCD24.** Aprenentatge permanent: entorns virtuals d'aprenentatge, recursos per a l'aprenentatge formal i no formal a la xarxa.

Objectius d'aprenentatge

- Conèixer i entendre l'origen de les polifonies tradicionals catalanes, les seves característiques, la seva evolució i el seu significat.
- Analitzar i comprendre el gènere posant èmfasi en les característiques musicals, l'estructura, la composició, la formació i la interpretació.
- Fer recerca, anàlisi i exposició d'una polifonia tradicional.
- Treballar la veu cantada mitjançant la tècnica de l'*accapella*, sense cap altre instrument o acompanyament, per mitjà de la transmissió oral.
- Treballar les melodies a partir de la repetició i la memorització.
- Interpretar polifonies tradicionals catalanes, seguint l'estètica del gènere.
- Enregistrar i editar les diverses veus a través de programes d'edició musical, per la pràctica individual i grupal.
- Improvisar i decidir la pròpia veu adequant-se a les característiques del gènere.
- Executar el rol de l'entonador.
- Ser conscient de l'aportació de cadascun dels membres del grup a l'hora d'interpretar, treballant així una direcció cooperativa.
- Participar activament del concert final.
- Reflexionar sobre el context, el gènere i llurs característiques.
- Proposar millores i adaptacions actuals per al gènere, i reflexionar sobre la manera d'adequar aquestes característiques a d'altres estils musicals.

Continguts

- Coneixement dels orígens de les polifonies tradicionals mediterrànies i catalanes: precursors i context.
- Identificació dels elements i anàlisi de les polifonies tradicionals.
- Reconeixement i reflexió de les característiques d'aquest cant.
- Adquisició d'un vocabulari específic.
- Ús de la veu i el cant com a eina comunicativa, expressiva, i de treball grupal.
- Realització d'un treball d'anàlisi i recerca.
- Exposició del treball.
- Interpretació individual i grupal del repertori.
- Participació en un concert final.
- Reflexió sobre el repertori, el context i la utilització actual.
- Respecte als companys i a la seva interpretació.
- Valoració i reflexió amb riquesa estilística.
- Conscienciació de la importància del repertori, la cultura i la tradició..

Criteris, indicadors i instruments d'avaluació

Criteris d'avaluació

- Coneix els orígens de les polifonies tradicionals catalanes.
- Reconeix i sap interpretar les característiques musicals de les polifonies.
- Sap analitzar, identificar i contextualitzar una polifonia.
- Sap exposar la recerca feta als companys i al públic.
- Interpreta les diverses polifonies tradicionals, les diverses veus i la figura de l'entonador.
- Treballa en grup i participa en la pràctica del repertori.
- Participa de manera activa en el concert final, i en la seva preparació.
- Mostra actitud de respecte pel repertori, els grups, la proposta i els companys.
- Reflexiona i s'autoavalua amb consciència i utilitzant tot el que ha après.

Instruments d'avaluació

- Autoavaluació
- Taula de valoració del concert final
- Observació activa
- Rúbrica d'avaluació

Indicadors d'assoliment

Assoliment Satisfactori	Assoliment Notable	Assoliment Excel·lent
Identifica els elements bàsics de les polifonies i les seves característiques.	Identifica i sap explicar els elements bàsics de les polifonies i les seves característiques.	Identifica i sap explicar els elements bàsics de les polifonies i les seves característiques, i és capaç de posar-ne exemples.

Comprèn les característiques musicals de les polifonies.	Comprèn i sap interpretar les característiques musicals de les polifonies.	Comprèn les i sap interpretar les característiques musicals de les polifonies, i és capaç de posar-ne exemples.
Elabora una anàlisi amb els elements bàsics de les polifonies.	Elabora una anàlisi extens d'una polifonia.	Elabora una anàlisi extens d'una polifonia amb esperit reflexiu i crític.
Exposa la seva polifonia i la comprèn.	Exposa i sap explicar la seva polifonia i la comprèn.	Exposa i sap explicar la seva polifonia, amb un posat reflexiu i crític, i la comprèn.
Participa activament en la pràctica musical.	Participa activament i proposa idees en la pràctica musical.	Participa activament i proposa idees en la pràctica musical, i s'implica en tots els elements interpretatius.
Participa en el concert final.	Participa activament en el concert final.	Participa activament i amb un esperit crític i reflexiu en el concert final.
Respecta i valora el treball dels seus companys, el repertori i el concert.	Respecta i valora de forma reflexiva i artística el treball dels seus companys, el repertori i el concert.	Respecta i valora de forma reflexiva i artística el treball dels seus companys, el repertori i el concert i proposa millores.
Reflexiona i autoavalua la seva participació i aprenentatge.	Reflexió de manera crítica i autoavalua la seva participació i aprenentatge.	Reflexiona de manera crítica i autoavalua la seva participació i aprenentatge, i proposa millores.

Temporització

La unitat està pensada per a què es dugui a terme durant el 2n trimestre. Unes 23 sessions. Les sessions fetes a classe seran d'una hora de duració, és a dir, unes 20 hores en total.

Breu descripció de la unitat o seqüència didàctica

1a Sessió (Tot el dia)

- Sortida a Gerri de la Sal (Pallars Sobirà).
- Contextualització sobre el funcionament dels pobles i cases de la Catalunya antiga.
- Contextualització i explicació de les polifonies tradicionals catalanes.
- Concert de polifonies tradicionals catalanes.
- Presentació de la unitat i el repertori a treballar.

2a Sessió (1 hora)

- Recopilació de la informació extreta de la sortida a Gerri de la Sal.
- Creació d'una definició i explicació de les polifonies tradicionals catalanes de manera grupal.
- Anàlisi d'una polifonia.
- Creació dels grups heterogenis de recerca de les polifonies restants del repertori.

3a Sessió (1 hora)

- Treball en grup de les polifonies.

4a Sessió (1 hora)

- Treball en grup de les polifonies.

5a Sessió (1 hora)

- Inici de la interpretació i cant de la primera polifonia.
- Presentació i integració de la veu principal.
- Interpretació gradual dels alts i baixos.
- Proposta d'idees interpretatives.

6a Sessió (1 hora)

- Enregistrament de la polifonia i les seves veus pertinents.
- Assaig de la polifonia.

7a Sessió (1 hora)

- Repàs i interpretació de les polifonies.
- Contextualització, explicació i direcció de la nova polifonia per part dels alumnes experts.
- Interpretació i cant de la nova polifonia.
- Interpretació gradual dels alts i baixos.

8a Sessió (1 hora)

- Assaig de les polifonies.
- Enregistrament de la polifonia i les seves veus pertinents.

9a Sessió (1 hora)

- Repàs i interpretació de les polifonies.
- Contextualització, explicació i direcció de la nova polifonia per part dels alumnes experts.
- Interpretació i cant de la nova polifonia.
- Interpretació gradual dels alts i baixos.

10a Sessió (1 hora)

- Assaig de les polifonies.
- Enregistrament de la polifonia i les seves veus pertinents.

11a Sessió (1 hora)

- Repàs i interpretació de les polifonies.
- Contextualització, explicació i direcció de la nova polifonia per part dels alumnes experts.
- Interpretació i cant de la nova polifonia.
- Interpretació gradual dels alts i baixos.

12a Sessió (1 hora)

- Assaig de les polifonies.
- Enregistrament de la polifonia i les seves veus pertinents.

13a Sessió (1 hora amb opció d'una mica més)

- Assaig de les polifonies amb Tornaveus.
- Exposició i posada en comú de la feina i recerca feta.
- Primeres propostes del concert.

14a Sessió (1 hora)

- Posada en comú i reflexió de l'assaig amb Tornaveus.
- Repàs i interpretació de les polifonies.
- Contextualització, explicació i direcció de la nova polifonia per part dels alumnes experts.
- Interpretació i cant de la nova polifonia.
- Interpretació gradual dels alts i baixos.
- Inici de la recerca d'un lloc amb reverberació per als últims assajos.

15a Sessió (1 hora)

- Assaig de les polifonies.
- Enregistrament de la polifonia i les seves veus pertinents.

16a Sessió (1 hora)

- Repàs i interpretació de les polifonies.
- Contextualització, explicació i direcció de la nova polifonia per part dels alumnes experts.
- Interpretació i cant de la nova polifonia.
- Interpretació gradual dels alts i baixos.

17a Sessió (1 hora)

- Assaig de les polifonies.
- Enregistrament de la polifonia i les seves veus pertinents.

18a Sessió (1 hora)

- Assaig amb Tornaveus.
- Posada en comú de la feina feta fins ara.
- Reflexió sobre les polifonies, i aportacions.
- Presentació de les polifonies restants.
- Assaig al lloc triat de la reverberació.

19a Sessió (1 hora)

- Assaig amb Tornaveus.
- Organització del concert.

20a Sessió (1 hora)

- Assaig general a l'església on es farà el concert.

21a Sessió (El que duri el concert, fora de l'horari escolar)

- Concert final.
- Presentació del concert i la proposta.
- Context de les polifonies per part dels grups d'experts.
- Interpretació i cant del repertori de les polifonies.
- Enregistrament del concert.

22a Sessió (1 hora)

- Reflexió i valoració del concert.
- Visualització crítica del concert.

23a Sessió (1 hora)

- Finalització de la visualització del concert.
- Modificació de la definició i explicació de les polifonies tradicionals catalanes feta pels alumnes.
- Reflexió de la proposta i les polifonies en sí.
- Autoavaluació.
- Propostes per adaptar les característiques musicals de les polifonies a d'altres gèneres.

Distribució dels alumnes a l'aula

Sessió	Grups
1a sessió	Gran grup
2a sessió	Gran grup
3a sessió	Grups de treball
4a sessió	Grups de treball
5a sessió	Gran grup i petits grups
6a sessió	Gran grup i petits grups
7a sessió	Grup d'experts, gran grup i petits grups
8a sessió	Gran grup i petits grups
9a sessió	Grup d'experts, gran grup i petits grups
10a sessió	Gran grup i petits grups
11a sessió	Grup d'experts, gran grup i petits grups
12a sessió	Gran grup, petits grups i Tornaveus
13a sessió	Gran grup, petits grups i Tornaveus
14a sessió	Grup d'experts, gran grup i petits grups
15a sessió	Gran grup i petits grups
16a sessió	Grup d'experts, gran grup i petits grups
17a sessió	Gran grup i petits grups
18a sessió	Gran grup, petits grups i Tornaveus
19a sessió	Gran grup, petits grups i Tornaveus

20a sessió	Grups d'experts i gran grup amb Tornaveus
21a sessió	Grups d'experts i gran grup amb Tornaveus
22a sessió	Gran grup
23a sessió	Gran grup

Distribució d'espais

- Sortida a Gerri de la sal
- Aula de música
- Zona reverberant del centre (a definir)
- Església pel concert final (a definir)

Mesures i Suports d'atenció educativa

Per dur a terme l'objectiu de fomentar la participació de tots els alumnes en la interpretació dels cants i en la recerca, formarem grups heterogenis per treballar la contextualització, exposició i divulgació. Per facilitar el procés d'interpretació dels cants es tindrà en compte l'opinió de tots els alumnes i llurs característiques interpretatives; la recerca per fer de les polifonies una vivència pròpia; la participació del propi docent; i el treball en petits grups.

Com a eines de suport utilitzarem la participació activa del docent en el cant i en totes les veus de les polifonies com un cantador més, i en el treball de recerca com assessor musicològic. A més de les diverses experiències vivencials per fer-ho tot més proper, també comptarem amb la participació i el suport de grups professionals per ajudar l'alumnat en l'aprenentatge dels conceptes i en la pràctica interpretativa. Com a última eina de suport utilitzarem el *Reaper* i l'*Audacity* per enregistrar les diverses polifonies per aplicar les innovacions tecnològiques.

Recursos per als alumnes

- Aula Virtual.
- Base de dades amb documents sobre polifonies i context.
- Sessions de treball de les polifonies i veus enregistrades.
- Gravacions audiovisuals dels concerts.
- Grup Tornaveus.

VALORACIÓ JUDICI EXPERT SEBASTIÀ BARDOLET

De: Sebastià Bardolet Mayola <sebastiabardolet@emvic.cat>

Tema: Valoració Judici Expert Sebastià Bardolet

Data: 23 de maig de 2022, 10:40:07 CEST

Per a: Esteve Colomer Homar <estevecolomerhomar@gmail.com>

Bon dia Esteve

Felicitats pel treball!

Crec que és una proposta excel·lent, tant en el rigor tècnic de la proposta pedagògica com en l'interès cultural i antropològic del tema que proposes.

Poques coses a comentar-te i més sense conèixer les indicacions que us han donat per portar-ho a terme. Tècnicament sembla evident que ultrapassa amb escreix el concepte d'Unitat Didàctica i pràcticament fas una proposta de programació, com a mínim d'un quadrimestre.

Excel·lent, però, la concreció d'objectius, continguts, avaluació, rúbriques, periodificació i assoliment de competències.

Molt bé la metodologia: oralitat, enregistrament, concert. Altra vegada, una proposta molt ambiciosa que potser no acabarà arribant al cent per cent, però que hauria de ser perfectament vàlida a partir de l'assoliment de la majoria d'objectius, encara que siguin tots.

Pel que fa al contingut, repertori i activitats. Molt interessant i encertat. Potser explicitar una mica més la part de creativitat i experimentació del model. La majoria de peces del repertori que proposes, i que publica en Jaume A., no són tant polifonies que ens han arribat per tradició oral com melodies tradicionals a les que s'ha aplicat un model estudiat i analitzat a partir d'exemples catalans i mediterranis. Practicar i experimentar el model amb melodies tradicionals o fins i tot modernes, properes als alumnes, pot connectar el treball de repertori posterior.

Em refereixo, ho coneixes perfectament, a la pràctica i experimentació oral de la tercera com a segona veu, baixos tonals, pedals i bordons, veus agudes per sobre la melodia principal, moviments paral·lels amb quartes i quintes, etc.

En tot cas, m'ha agradat molt, i si de mi depengués et posaria un cum laude!

Records i molta sort!

Sebastià Bardolet Mayola

Escola de Música i Conservatori de Vic

VALORACIÓ JUDICI EXPERTA ANNA SOLÀ

De: Anna Solà Cabanas <annasola@ivic.cat>
Tema: Valoració Judici Expert Anna Solà
Data: 23 de maig de 2022, 20:47:23 CEST
Per a: Esteve Colomer Homar <estevecolomerhomar@gmail.com>

Valoració unitat didàctica « CANTADORS» d'Esteve Colomer

Punts a millorar:

- 1- La UD hauria d'estar en el format del model del Departament d'Educació on els objectius d'aprenentatge i els criteris d'avaluació estan relacionats entre sí.
- 2- Falta descriure com motivarem als alumnes, ja que la polifonia és un tema que segurament els serà molt desconegut i molt llunyà.
- 3- Cal tenir en compte que a tercer d'ESO els nois estan en procés de canvi de veu la qual cosa els dona molta inseguretat i els fa molta vergonya cantar, caldrà un treball previ que s'hauria d'especificar.
- 4- Estaria bé fer un taller a Gerri de la sal de cant de polifonies, així comencen a entrar en el tema.
- 5- No es té en compte la diversitat, com s'atendran els alumnes amb dificultats (potser hauria calgut fer la UD pensant en un context concret per fer una adaptació d'activitats).

Punts forts:

- 1- Les activitats d'aprenentatge estan molt ben seqüenciades, de forma que l'alumne/a pot anar assolint les competències de forma gradual.
- 2- Originalitat del tema proposat.
- 3- El fet d'introduir el tema en una sortida a Gerri de la sal, és una bona manera de motivar els alumnes.
- 4- Del treball final, fer-ne un concert és la millor manera d'arrodonir la feina, i que l'alumnat li trobi sentit. Els resultats finals són diferents i personals.
- 5- El fet de donar a conèixer la música tradicional del nostre país a l'ESO.
- 6- El fet de treballar totes les competències en un trimestre.
- 7- El fet de ser una sola unitat en un trimestre.
- 8- Fomenta l'autonomia i el treball cooperatiu.
- 9- Les TIC es tenen en compte a partir de programes d'edició i enregistrament, és important que l'alumnat els conegui.

VALORACIÓ JUDICI EXPERTA VERÓNICA PALLACH

De: VERONICA PALLACH <veronica.pallach@congres.cat>

Tema: Valoració Judici Experta Verónica Pallach

Data: 26 de maig de 2022, 17:37:00 CEST

Per a: Esteve Colomer Homar <estevacolomerhomar@gmail.com>

Bona tarda, Esteve,

Un cop mirat tot curosament, et felicito pel teu Treball. Trobo que tant la UD com l'explicació de l'elaboració són fantàstiques, són molt rellevants pel que significa culturalment, i fins i tot en la literatura i temes que es tractaven anteriorment.

De fet aquesta Unitat Didàctica pel número de sessions podrien ser 3 Unitats Didàctiques fins i tot.

Només en la meva opinió m'agradaria comentar-te un seguit d'aspectes que hauries de tenir en compte, que sé que ja tractes però que hauries de remarcar per a què es pugui dur a terme satisfactoriament.

- Tenir en compte l'Atenció a la diversitat i la perspectiva de gènere.
- És important posar èmfasi en la flexibilitat de l' UD, que està pensada en general però oberta a la Diversitat de l' aula on la duguessis a terme (possibles alumnes amb TDAH, TEA, Disruptius, dislèctics...).
- Que la Teva UD és inclusiva i significativa quant a l'aprenentatge. Sé que s'esmenta, però ressaltà-ho.
- Que a l' avaluació sempre tindràs present els possibles PI (plans individualitzats) de cada alumne i el seu ritme d' aprenentatge i evolució.

Molt bona feina, Esteve!

Ja diràs com va el resultat.

Verónica